

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Ludmila Ježková

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta

**Autorský přístup v rámci Školního vzdělávacího programu
v Mateřské škole Kozolupy**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:
MgA. Stanislav Suda, Ph.D.

Vypracovala:
Ludmila Ježková

České Budějovice, 2012

Prohlášení:

„Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury v seznamu citované literatury.“

„Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.“

V Kozolupech, 29. června 2012

.....

Poděkování:

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce MgA. Stanislavu Sudovi, Ph.D. za konzultace, připomínky a vedení práce; všem, kteří mi ochotně poskytovali informace; svým kolegyním za pochopení; své rodině za morální podporu.

Anotace

Záměrem této bakalářské práce uměleckého typu je poukázat na význam kreativity učitelek mateřských škol a nastínit možný přístup k předškolnímu vzdělávání.

Teoretická část se zabývá historií předškolního kurikula, systémem současných kurikulárních dokumentů a jejich požadavků na předškolní vzdělávání, členěním literárních žánrů pro děti s teoretickými poznámkami k tvůrčímu psaní.

Praktická část je zaměřena na charakteristiku vzdělávacího programu v Mateřské škole Kozolupy, na konkrétní ukázky z vlastní tvorby, jejich praktické využití a opodstatnění při vzdělávacím procesu.

Klíčová slova: vzdělávací program, mateřská škola, autorská tvorba

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to point out the importance of creativity of kindergarten teachers and to sketch out possible approach to preschool education.

The theoretical framework of the thesis deals with the history of preschool curriculum, the system of current curricular documents and their preschool education requirements, with the categories of literary genres for children and the theoretical notes regarding creative writing.

The practical part focuses on the characteristics of the educational program in the Kozolupy kindergarten, examples of their own activities, their practical application and value in the process of education.

Keywords: education program, kindergarten, author production

OBSAH

Úvod	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	9
1.1 Předškolní vzdělávání	9
1.2 Vliv teorie a praxe na vzdělávání	9
1.3 Kurikulární dokumenty a jejich systém	9
1.3.1 Kurikulum	9
1.3.2 Historie českého předškolního kurikula	10
1.3.3 Okolnosti vedoucí ke vzniku současného kurikula	13
1.3.4 Členění kurikulárních dokumentů	14
1.3.4.1 <i>Národní vzdělávací program</i>	14
1.3.4.2 <i>Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání</i>	15
1.3.4.3 <i>Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání</i>	18
1.3.4.4 <i>Třídní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání</i>	19
1.4 Autorská tvorba	21
1.4.1 Tvůrčí psaní	21
1.4.2 Členění literárních žánrů	22
1.4.2.1 <i>Příběh</i>	22
1.4.2.2 <i>Pohádka</i>	23
1.4.2.3 <i>Bajka</i>	24
1.4.2.4 <i>Poezie pro děti</i>	26
1.4.2.5 <i>Píseň pro děti</i>	28
2. PRAKTICKÁ ČÁST	29
2.1 Charakteristika ŠVP PV v MŠ Kozolupy	29
2.2 Vlastní tvorba a její realizace ve vzdělávacím procesu	30
2.2.1 Ukázky k hlavnímu tématu „Čendo, pojd' si s námi hrát“	30
2.2.1.1 <i>Rituál šnečků</i>	30
2.2.1.2 <i>Rozpočítadlo Počítání s beruškou</i>	31

2.2.1.3	<i>Básnička Šnek</i>	31
2.2.1.4	<i>Hymna MŠ Kozolupy</i>	32
2.2.1.5	<i>Jak se Čenda ztratil</i>	32
2.2.1.6	<i>Píseň Krtek</i>	33
2.2.2	Ukázky k ostatním tematickým celkům	34
2.2.2.1	<i>Skřivánek</i>	34
2.2.2.2	<i>Příběh vrabčí rodinky</i>	36
2.2.2.3	<i>Píseň Olympiáda</i>	40
2.2.2.4	<i>Píseň Dinosauři</i>	42
2.2.2.5	<i>Příběh z Afriky</i>	42
	Závěr	49
	Seznam použité a citované literatury	50
	Seznam příloh	51
	Přílohy	

Úvod:

Vždycky jsem s obdivem sledovala autorskou dvojici Zdeňka Svěráka a Jaroslava Uhlíře, jak svoji moudrost humorně předávají dětem ve svých pořadech a písničkách. Děti jejich prostřednictvím a nenásilnou formou získávají základní vědomosti, rozhled, mravní ponaučení, správné životní postoje i lásku k mateřskému jazyku. Vrátime-li se po časové přímce o několik století zpátky, dostaneme se až k odkazu „Učitele národů“ Jana Amose Komenského. Upřímně věřím, že by měl ze svých pokračovatelů radost.

Velká změna v mém životě nastala, když jsem začala pracovat jako učitelka v mateřské škole. Rázem jsem převzala zodpovědnost nejen za svůj život, ale především za další rozvoj svých malých svěřenců. Výhodou bylo, že jsem měla již vlastní zkušenosti s výchovou svého dítěte. Lépe jsem se vžila do dětských dušiček, do jejich vnímání skutečnosti, do jejich projevů a potřeb. Práce s dětmi mě oslovila, dala mi nový životní náboj, ale stále jsem měla pocit, že v tomto zažitém procesu, ve kterém jsem se ocitla, něco chybí.

Otevřela se mi cesta, jak dál smysluplně rozvíjet svoji zálibu v tvůrčí činnosti. Hry se slovy, veršem a melodií, které mě provázejí už od dětství, jsem postupně začlenila i do vzdělávacího procesu v mateřské škole. Zpočátku jsem si pouze vypomáhala psaním krátkých básniček a písniček k tematickým celkům, ke kterým nebylo nic k nalezení. Zájem a reakce dětí mě utvrdily v mém počínání a tak jsem postupně a cíleně zařazovala vedle děl známých autorů také svoje texty a melodie. Některé se staly i námětem tematických celků. Vznikaly i pohádkové příběhy řešící aktuální problémy kolem nás. Po uvedení do funkce vedoucí učitelky jsem vytvořila nový Školní vzdělávací program (vycházející z myšlenek pedagogického sboru) a prakticky zcela novou filosofii naší mateřské školy.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání rozvíjí osobnost dítěte předškolního věku, podporuje jeho zdravý citový, rozumový a tělesný vývoj. Podílí se na osvojení základních pravidel chování, životních hodnot a mezilidských vztahů. Napomáhá také vyrovnávání nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základní školy. *„Při společném soužití a hře zde přirozeně funguje přítomnost učitelky ne kvůli jejímu řízení, ale pro vytvoření bezpečného klimatu pro všechny děti, pro pomoc, ale i povzbuzení a ocenění.“* (in S. Kořátková, 2008, s. 49)

1.2 Vliv teorie a praxe na vzdělávání

Výchovně vzdělávací proces dětí, mládeže i dospělých by měl vycházet ze získaných teoretických znalostí a praktických dovedností pedagoga zvláště v oblasti pedagogiky a psychologie. Tato podmínka je však pouze základem, který by měl být rozvíjen a doplněn individuálním tvořivým přístupem každého pedagoga k jednotlivým problémům. Každý z nás, kdo pracuje s dětmi předškolního věku, ví, jak důležitá je schopnost vhodné a odpovídající improvizace v průběhu vzdělávacího procesu. Neméně důležitá je i citlivost pedagoga k potřebám jednotlivých dětí, aby se v kolektivu cítily šťastně a bezpečně.

1.3 Kurikulární dokumenty a jejich systém

1.3.1 Kurikulum

V pedagogice se pojem kurikulum poprvé objevuje v zahraničí v šedesátých letech minulého století. Opravilová a Gebhartová (in 1998, s. 12) píše, že u nás byl tento termín ve spojení s výchovou a vzděláváním takřka neznámý ještě koncem osmdesátých let. Slovo pochází z latinského *currere* – běžet a můžeme ho tedy chápat jako pohyb určitým směrem, po určité cestě, k určitému cíli. Z hlediska pedagogického jako pohyb, který doprovází vývoj dítěte. Autorky ve své knize dále uvádějí, že kurikulum jako návrh cesty může být chápáno ve třech rovinách.

- **Vzdělávací program**, plán nebo projekt výchovně vzdělávacího působení (vytýčení směru, délky a cíle trasy).
- **Obsahová náplň** výchovně vzdělávacího působení, tedy vzdělávací nabídka v podobě činností a metodických postupů.
- **Dosažený výsledek**, zkušenost, kterou si dítě podle určitého kurikula osvojí, včetně úsilí, které vynaložilo, a co mu umožní pokračovat v další cestě.

V současné době se hovoří o širším pojetí školního kurikula, které nezahrnuje pouze vzdělávací program, ale i klima školy, zázemí a vše, co s ním souvisí.

A. Váchová pohlíží na součásti školního kurikula v mateřské škole takto:

- **Formální kurikulum** představuje vzdělávací program, tzn. plánované cíle, obsah, prostředky a podmínky vzdělávání, jeho realizaci a způsob hodnocení výsledků.
- **Neformální kurikulum** tvoří doplňkové a neplánované aktivity mateřské školy, (setkání s lidmi či přírodními jevy, divadlo a jiné společenské akce, nečekané události, kroužky mimo běžný program, návštěvy, výstavy...).
- **Skryté kurikulum** tvoří zejména klima školy. Jde o celou síť vnějších i vnitřních vztahů, které ovlivňují vzdělávání (vztahy mezi personálem a dětmi, mezi dětmi samotnými, mezi všemi zaměstnanci, mezi školou a rodiči, popř. dalšími partnery...). Přívlastek *skryté* vyjadřuje jeho nejasné vyjádření, ale krátký pobyt ve škole nám zpravidla stačí k tomu, abychom ho vycítili.
- **Rodinné kurikulum**, rodinné zázemí ovlivňující vztah dítěte ke vzdělávání i jeho výsledky, může i v mateřské škole napomáhat jeho optimálnímu rozvoji, či ho naopak brzdit.

(in E. Svobodová a kol., 2010, s. 30)

1.3.2 Historie českého předškolního kurikula

Prvním, kdo dokázal pohlížet na dítě z hlediska jeho svébytnosti a specifických potřeb, byl **Jan Amos Komenský** (1592 – 1670). Jeho myšlenky, jak píše E. Opravilová, „zakládají tradici pochopení důležitosti předškolní výchovy a přinášejí pro ni dodnes platné argumenty. Nutnost systematické předškolní výchovy odůvodnil ve

dvanácti kapitolách svého Informatoria školy mateřské, v němž rovněž rozpracoval její obsah v duchu encyklopedického myšlení své doby.“ (in Z. Kolláriková, B. Pupala, 2001, s. 125) Toto dílo, ve kterém se zabývá otázkou, čemu, do jaké hloubky, šíře a závaznosti učit, můžeme právem označit jako první předškolní kurikulum. Podle Komenského nebylo hlavním cílem nabývání vědomostí, ale harmonické utváření lidské osobnosti.

Dalším průkopníkem v tvorbě kurikula se stal učitel první české opatrovny v Praze Na Hrádku **Jan Vlastimír Svoboda** (1803 – 1844), který ve svém spisu **Školka** (1840) představuje propracovaný systém počátečního vzdělávání, včetně základů trivium, což dokládá jistě i jeho název v nezkráceném znění: **Školka čili prvopočáteční, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí k věcnému vybroušení rozumu a ušlechtilého srdce, s navedením ke čtení, počítání a rýsování pro učitele, pěstouny a rodiče.** Svoboda vychází z Komenského Informatoria, učivo kombinuje s hrou, klade důraz na mravní nebo náboženské ponaučení. „*Svoboda vypracovává své kurikulum spojené s metodikou počátečního vzdělávání v době zvýšené potřeby uchovat kontinuitu národního jazyka a posilovat myšlenku české vzdělanosti.*“ (in E. Opravilová, V. Gebhartová, 1998, s. 20) Právě proto Svoboda do svého kurikula začleňuje základy čtení a psaní. Trivium v předškolním zařízení je zrušeno novelou Říšského zákona roku 1872.

Mnohaletý vývoj mateřské školy od roku 1869, jako nejdéle existující veřejně výchovné instituce, provázela celá řada pokusů o vytvoření systematického vzdělávacího dokumentu. Říšský zákon ze 14. 5. 1869, který poprvé v historii zahrnuje mateřské školy do zákonné normy, je rovněž i prvním pokusem o určení obsahu práce v předškolních zařízeních. Zákon novelizovalo *Vynesení c. k. ministerstva vyučování ze dne 22. 6. 1872 č. 4711 ve příčině škol mateřských a ústavů jim příbuzných*, které svými požadavky vymezovalo práci mateřských škol a zasahovalo až do meziválečného období. Jeho cílem byla příprava dítěte na vyučování, cvičení těla i smyslů a pěstování ducha. Realizovat se měla prostřednictvím napodobivého a tvořivého zaměstnání, her tělesných i se zpěvem, nazíráním na předměty a zahradní práce.

Na počátku dvacátého století ovlivňuje výchovu a vzdělávání reformní **hnutí za novou výchovu**. Cílem je konkrétní změna školy a uplatnění nových metod ve výchově, vycházející z nespokojenosti s tradiční školou, která potlačuje potřeby dítěte a žádá pro něj pochopení, respekt, lásku a vlídnost. Na toto hnutí reaguje **Ida Jarníková** a

v roce 1908 představuje program pro mateřské školy. Tento dokument byl však uveřejněn až v roce 1917 v Časopise učitelek škol mateřských, jako **Návrh zákona pro školy mateřské**. Její návrh, ač mírně pozměněný, byl po vzniku Československa skutečně vnesen do školského zákona. V roce 1927 vydává Ida Jarníková **Osnovy pro mateřské školy a Výchovný program mateřských škol**, které plnily funkci kurikula. „*Vyvrcholením reformních snah z období mezi dvěma světovými válkami a úsilí o kurikulum jsou Výchovné osnovy pro mateřské školy hlavního města Prahy z roku 1938. Přesto, že jejich celkový obsah je osm stran, myšlenku předškolního kurikula naplňují.*“ (in E. Opravilová, V. Gebhartová, 1998, s. 22)

Po druhé světové válce se nepodařilo, i přes některé pokusy, na myšlenky reformního hnutí navázat. Mezníkem ve vývoji školství je rok 1948, kdy byl vydán první školský zákon pod vedením KSČ - **Zákon o jednotné škole**. Vycházel ze zkušeností sovětské pedagogiky a podporoval jednotnost. Požadoval pro všechny stejné cíle, obsah vzdělávání, osnovy, metody, organizační formy a tempo práce, tím potlačoval jedinečnost dítěte a vedl k průměrnosti. Během tohoto období postupně vznikaly tyto kurikulární dokumenty.

Pracovní program pro mateřské školy (1948)

Prozatímní osnovy pro mateřské školy (1953)

Osnovy pro mateřské školy (1955)

Pokusné osnovy pro mateřské školy (1958)

Rok v mateřské škole (1960)

Osnovy výchovné práce pro jesle a mateřské školy (1963)

Program výchovné práce v jeslích a mateřských školách (1967)

V období normalizace se podle vzoru SSSR objevuje snaha o zrychlení celého vzdělávacího procesu. Zkrácením prvního stupně základní školy na čtyři roky se některé činnosti z první třídy přenáší do mateřské školy. V roce 1975 vznikají **Pokusné osnovy pro mateřské školy pro věk 5-6 let**, jejich cílem je intenzivní příprava na školu hlavně v matematice.

Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy (1977), byl znovu vydán v roce 1984 a doplněný deseti metodikami rozdělených podle jednotlivých výchov (tělesná výchova, rozvíjení poznání, jazyková výchova, rozvíjení základních

matematických představ, mravní výchova, pracovní výchova, výtvarná výchova, hudební výchova, literární výchova a dopravní výchova). Z výčtu výše uvedených kurikulárních dokumentů, které vznikaly v období jednotné školy, lze říci, že snaha o jejich vylepšování byla velká. Vzdělávání podle nich však neodpovídalo fyzickým ani psychickým potřebám dítěte. V mateřských školách probíhalo hromadné zaměstnání, denní režim byl striktně dodržován, jedinec se musel bezpodmínečně podřídít skupině, převládal příkazový styl, třídy byly homogenní, děti měly málo prostoru pro hru a do základních škol přicházely nevyhrané.

1.3.3 Okolnosti vedoucí ke vzniku současného kurikula

Po *Sametové revoluci* v roce 1989 nastává období odmítání všeho minulého a návrat k humanisticky orientované pedagogice. Dochází ke zrušení *Zákona o jednotné škole* a vyvstává potřeba formulace nových požadavků. Z tohoto důvodu byl urychleně zpracován materiál **K orientaci výchovy, k programu a stylu výchovné práce v předškolních zařízeních** (1990), zůstal však prakticky nevyužit. Vedle přetrvávajícího *Programu výchovné práce ...* vznikaly různé projekty, programy a plány, úlohu kurikula plnily i alternativní modely převzaté ze zahraničí. Programy jednotlivých mateřských škol se začínají různit a proměňuje se základní pedagogická orientace. „Vzniká tzv. **osobnostně orientovaný model předškolní výchovy**, charakterizovaný humanistickým pojetím dítěte a dětství, otevřeným vztahem k rodině a k počátečnímu vzdělávání, principem alternativnosti a individualizace a důrazem na situační učení, rozvoj komunikace, na samostatnost dítěte a jeho tvořivou aktivitu.“ (in Z. Bečvářová, 2012, s. 10) U zrodu tohoto modelu stojí doc. PhDr. Eva Opravilová, Csc., která je autorkou mnoha knih, věnovaných tématu předškolního vzdělávání.

Od roku 1994 lze pracovat i podle vzdělávacího programu *Začít spolu*. Další nabídkou je i překlad španělského kurikula *Šimon půjde do školy*. Nejvyužívanějším modelem se však stává český projekt *Zdravá mateřská škola* a na něj navazující *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole*. Významným příspěvkem autorek Opravilové a Gebhartové je i čtyřdílné kurikulum *Jaro – Léto – Podzim – Zima v mateřské škole* (1998).

Vedle stávajících nabídek získaly mateřské školy možnost pracovat vlastním způsobem, tato skutečnost však vedla k velmi rozdílné kvalitě poskytovaného

vzdělávání. Nevyhovující programy vyvolaly aktuální potřebu existence kurikulárního dokumentu, který by jasně vymezil koncepci předškolního vzdělávání a základní pravidla práce mateřských škol. V květnu 2001 byl dokončen *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, jasně vymezující *rámce*, které jsou i přes různost programů, směrodatné pro všechny předškolní veřejné instituce vzdělávání.

1.3.4 Členění kurikulárních dokumentů

Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny **na dvou úrovních – státní a školní**. Státní úroveň zastupují **Národní program vzdělávání (NPV)** a **Rámcové vzdělávací programy (RVP)**. Zpracovávají je odborné instituce např. Výzkumný ústav pedagogický. NPV – *Bílá kniha* formuluje požadavky a záměry směrodatné pro vývoj našeho školství a vzdělávání jako celku. RVP vymezuje závazné rámce vzdělávání pro jednotlivé etapy – předškolního, základního a středního vzdělávání.

Školní úroveň představují **Školní vzdělávací programy (ŠVP)**, podle nichž se uskutečňuje vzdělávání v jednotlivých školách. ŠVP si vytváří každá škola sama a řídí se školským zákonem a příslušným RVP. V případě předškolního vzdělávání se jedná o **Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)**.

1.3.4.1 Národní vzdělávací program

NVP neboli *Bílá kniha* formuluje čtyři základní cíle „*pilíře*“ vzdělávání pro všechny vývojové stupně školského systému takto:

- **Učit se poznávat** (učit se učit, rozvíjet paměť, vyvolávat zájem o celoživotní vzdělávání)
- **Učit se jednat** (získávat nové kompetence, práce v týmu)
- **Učit se žít společně** (odbourávat předsudky, nacházet společné cíle, přispívat k mírovému řešení)
- **Učit se být** (činit vlastní rozhodnutí a mít za ně zodpovědnost, rozvíjet samostatnost a tvořivost)

1.3.4.2 *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*

„RVP PV byl formulován tak, aby v souladu s odbornými požadavky současné kurikulární reformy:

- akceptoval přirozená vývojová **specifika dětí předškolního věku** a důsledně je promítal do obsahu, forem a metod jejich vzdělávání
- umožňoval rozvoj a vzdělávání **každého jednotlivého dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a potřeb**
- zaměřoval se na vytváření **základů klíčových kompetencí** dosažitelných v etapě předškolního vzdělávání
- definoval **kvalitu předškolního vzdělávání** z hlediska cílů vzdělávání, podmínek, obsahu i výsledků, které má přinášet
- zajišťoval **srovnatelnou pedagogickou účinnost** vzdělávacích programů vytvářených a poskytovaných jednotlivými mateřskými školami
- vytvářel prostor pro **rozvoj různých programů a koncepcí** i pro individuální profilaci každé mateřské školy
- umožňoval mateřským školám využívat **různých forem i metod** vzdělávání a **přizpůsobovat vzdělávání konkrétním regionálním i místním podmínkám, možnostem a potřebám**
- poskytoval rámcová kritéria využitelná pro **vnitřní i vnější evaluaci** mateřské školy i poskytovaného vzdělávání“

(in RVP PV, 2004, s. 6)

Dle RVP PV bychom měli v předškolním vzdělávání sledovat tyto tři hlavní rámcové cíle (záměry):

1. rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
2. osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
3. získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

„Tyto cíle jsou svým způsobem **univerzální, přirozené a všudypřítomné.**“

(in RVP PV, 2004, s. 11) V praxi lze naplňování těchto tří cílů velice jednoduše ověřit

v jakékoli situaci (ať už se jedná o činnosti plánované, nahodilé či sebeobslužné), položíme-li si tyto tři následující otázky.

1. Co se dítě právě teď učí, poznává (v čem se rozvíjí)?
2. S jakou hodnotou se setkává?
3. Jaký má prostor pro svou samostatnost?

Výše uvedené obecné rámcové cíle se dále rozčleňují do pěti vzdělávacích oblastí a stávají se **cíli dílčími**, tedy konkrétními záměry v jednotlivých oblastech. Jejich rozčlenění je však třeba chápat pouze jako pomocné, v žádném případě je nelze oddělovat od sebe, protože vytyčený cíl zasahuje současně do několika oblastí. „*Jednotlivé oblasti, resp. jejich obsahy, se vzájemně prolínají, prostupují, ovlivňují*“ (in RVP PV, 2004, s. 15) a „*tím je zachováno integrované pojetí respektující přirozenou celistvost osobnosti dítěte i jeho postupné začleňování se do životního a sociálního prostředí.*“ (tamtéž)

Tyto vzdělávací oblasti se nazývají:

- **Dítě a jeho tělo** – oblast biologická, záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v této oblasti je „*stimulovat a podporovat růst a neurosvalový vývoj dítěte, podporovat jeho fyzickou pohodu, zlepšovat jeho tělesnou zdatnost i pohybovou a zdravotní kulturu, podporovat rozvoj jeho pohybových i manipulačních dovedností, učit je sebeobslužným dovednostem a vést je ke zdravým životním návykům a postojům.*“ (in RVP PV, 2004, s. 16)
- **Dítě a jeho psychika** – oblast psychologická, záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v této oblasti je „*podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost a odolnost dítěte, rozvoj jeho intelektu, řeči a jazyka, poznávacích procesů a funkcí, jeho citů a vůle, stejně tak i jeho sebepojetí a sebenahlížení, jeho kreativity a sebevyjádření, stimulovat osvojování a rozvoj jeho vzdělávacích dovedností a povzbuzovat je v dalším rozvoji, poznávání a učení.*“ (in RVP PV, 2004, s. 18)
- **Dítě a ten druhý** – oblast interpersonální, záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v této oblasti je „*podporovat utváření vztahů dítěte k jinému dítěti či dospělému, posilovat, kultivovat a obohacovat jejich vzájemnou komunikaci a zajišťovat pohodu těchto vztahů.*“ (in RVP PV, 2004, s. 24)

- **Dítě a společnost** – oblast sociálně kulturní, záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v této oblasti je „*uvést dítě do společenství ostatních lidí a do pravidel soužití s ostatními, uvést je do světa materiálních i duchovních hodnot, do světa kultury a umění, pomoci dítěti osvojit si potřebné dovednosti, návyky i postoje a umožnit mu aktivně se podílet na utváření společenské pohody ve svém sociálním prostředí.*“ (in RVP PV, 2004, s. 26)
- **Dítě a svět** – oblast environmentální, záměrem vzdělávacího úsilí pedagoga v této oblasti je „*založit u dítěte elementární podvědomí o okolním světě a jeho dění, o vlivu člověka na životní prostředí – počínaje nejbližším okolím a konče globálními problémy celosvětového dosahu – a vytvořit elementární základy pro otevřený a odpovědný postoj dítěte (člověka) k životnímu prostředí.*“ (in RVP PV, 2004, s. 29)

Při průběžném naplňování dílčích vzdělávacích cílů, prostřednictvím vzdělávací nabídky, dítě směřuje k dosažení dílčích poznatků, dovedností, hodnot a postojů. Souhrnně je můžeme nazvat **dílčí výstupy** či **dílčí kompetence**. Jejich formulace má stejně jako vzdělávací nabídka podobu činnostní a konkrétní. Např. dítě zná jména svých kamarádů, umí nakreslit čtverec, zvládá používání toalety, má povědomí o důležitosti šetření s vodou, rozlišuje vykání a tykání, dodržuje ..., vyjadřuje se ..., atd. Dílčí kompetence jsou základem pro postupné vytvoření **kompetencí klíčových** - „*představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné v předškolním vzdělávání.*“ (in RVP PV, 2004, s. 10) V RVP PV jsou za klíčové považovány tyto kompetence:

1. kompetence k učení
2. kompetence k řešení problémů
3. kompetence komunikativní
4. kompetence sociální a personální
5. kompetence činnostní a občanské

Formulace klíčových kompetencí má také činnostní podobu, ta je však obecnější než je tomu u dílčích kompetencí. Např. „*řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.*“ (in RVP PV, 2004, s. 12)

1.3.4.3 Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (ŠVP PV) je dokument

- **Veřejný** - přístupný pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. Školy jsou povinny svůj ŠVP PV zveřejnit na přístupném místě. (in Z. Bečvářová, 2010, s. 32)
- **Otevřený** - lze a je vhodné jej dotvářet v průběhu realizace.
- **Povinný** – dle školského zákona 561/2004 Sb.
- **Jedinečný** – „šitý na míru“ konkrétní mateřské škole, jejím vzdělávacím podmínkám, aktuálnímu stavu a lokalitě.

Odpovědnost za tvorbu a realizaci ŠVP PV má ředitel/ka příslušné organizace. Tato skutečnost však neznamená, že by jej měla také sama vytvářet a jako hotový dokument předložit svým pedagogům. Naopak, vytváření ŠVP PV je prací týmovou, stmelující kolektiv a umožňující všem pracovníkům přispět svými názory ke společnému dílu. Je-li tato zásada dodržena, bude se pravděpodobně kladně promítat v jeho smysluplném porozumění a ztotožnění se s vytvořeným dokumentem, což může vést k vyšší motivaci a následně k většímu pracovnímu nasazení pedagogů.

„Při tvorbě školních i třídních vzdělávacích programů mohou mateřské školy využívat i zveřejněných programů – např. program Mateřská škola podporující zdraví, Začít spolu, Waldorfskou školu, Montessori pedagogiku či další programy, ať už se jedná o programy určené pro hlavní proud vzdělávání, nebo o programy alternativní.“ (in RVP PV, 2004, s. 43)

Z. Bečvářová k tomu dodává, *„že mateřské školy jsou povinny i při přijetí modelových programů nebo při využití alternativních programů dodržovat základní pravidla zásady dané RVP PV. Jejich ŠVP PV budou mít patrně užší prostor vymezený konkrétnějšími vzdělávacími cíli, podmínkami, specifiky, zásadami a pravidly alternativních či inovativních programů.“* (in Z. Bečvářová, 2010, s. 46)

Jak již bylo výše zmíněno ŠVP PV je dokument jedinečný. Pedagogům poskytuje svobodný prostor při konkretizaci vzdělávacího obsahu, volbě výchovných a vzdělávacích metod a prostředků, při stylizaci a struktuře dokumentu, při volbě témat a jejich názvů. Aby však byl plně v souladu s RVP PV, musí obsahovat informace z těchto okruhů:

- **Identifikační údaje o mateřské škole** (název školy, její adresa, zřizovatel, statutární zástupce, platnost a datum schválení dokumentu, je možné uvést i právní formu organizace, internetové stránky, přítomnost odloučeného pracoviště a jméno jeho vedoucího zástupce).
- **Obecná charakteristika školy** - velikost a lokalita školy, počet tříd, charakter budovy a okolí, zaměření školy a jejího programu.
- **Podmínky vzdělávání** - věcné podmínky, životospráva, psychosociální podmínky, organizace, řízení mateřské školy, personální a pedagogické zajištění, spoluúčast rodičů, (podrobněji lze najít v RVP PV s. 32).
- **Organizace vzdělávání** – počet a věk dětí ve třídách, zaměření tříd, integrace, metody a formy práce, kritéria pro přijímání a zařazování dětí do tříd atd.
- **Charakteristika vzdělávacího programu** – představuje, objasňuje a popisuje vzdělávací cíle, hlavní myšlenky programu a způsoby, jak je budeme naplňovat.
- **Vzdělávací obsah** – konkrétní vzdělávací nabídka uspořádaná do integrovaných bloků (propojují všechny vzdělávací oblasti k určitému tématu), jejich názvy, zamýšlené cíle, nabízené činnosti a předpokládané výstupy.
- **Evaluační systém** – identifikace a vymezení „problému“, sběr informací, časový plán realizace, odpovědnost pedagogů, vyhodnocení procesu.

1.3.4.4 *Třídní vzdělávací program*

Školní úroveň kurikulárních dokumentů představují ještě **Třídní vzdělávací programy (TVP)**. Vytvářejí je pedagogové ve svých jednotlivých třídách a řídí se konkrétním aktuálním ŠVP PV dané organizace.

Je to dokument **nepovinný**, avšak každý pedagog si je vědom **povinnosti svoji práci plánovat!** Proto pokládám tvorbu TVP za vhodnou a žádoucí (ne však jen jedinou) možnost plánování, naplňování a hodnocení vzdělávacího procesu. TVP je i vhodným nástrojem pro evaluační činnost vedoucích pracovníků. V jejich kompetenci je rozhodnout zda TVP má být vytvářen a co obecně by měl obsahovat. Konkrétní rozpracování a detaily jsou záležitostí jednotlivých pedagogů a proto by si měli sami vytvořit svůj systém a plán, se kterým se jim bude dobře pracovat.

Jak bylo již výše psáno, TVP je dokument nepovinný, můžeme tedy polemizovat o tom, zda je i **neveřejný**. Dobrým jménem a povinností každé mateřské školy je spolupráce s rodiči a s širším okolím, proto se doporučuje i uveřejnění TVP, seznámit by se s ním měli zákonní zástupci dítěte např. na třídní schůzce, dále prostřednictvím nástěnek informovat rodiče o tom, s čím se děti seznamují a s jakým tématem se v konkrétním období zabýváme.

Hovoříme-li o kurikulárních dokumentech jako o **otevřených**, tak u TVP to platí dvojnásobně. Třídní učitelka citlivě reaguje na aktuální situaci (potřeby dětí, klima ve třídě, nenadálou událost, zájem či nezájem o téma), přizpůsobuje svůj plán dětem a podporuje je k aktivitě při společném plánování. Po realizaci jednotlivých vzdělávacích bloků vyvozuje závěry, které ji poslouží k další práci při plánování nadcházejícího vzdělávacího tématu. Mnohdy se tak plánované činnosti zkrátí, prodlouží či vedou k jinému a mnohem zajímavějšímu tématu, než učitelka původně zamýšlela.

TVP je **jedinečný** nejen tím, že reaguje na aktuální změny během vzdělávacího procesu, ale i tím, že je vytvářen pro určitou skupinu dětí, jejíž složení se může mnohdy výrazně lišit. Při plánování musí pedagog zohledňovat počet dětí ve třídě, jejich věk, zájmy, homogennost či heterogenost, konkrétní vývojovou vyspělost, národnostní menšiny, cizince, děti se specifickými vzdělávacími potřebami, ať už jde o sociální či zdravotní znevýhodnění, děti integrované do běžných tříd mateřských škol. Platí nepsané pravidlo, že děti integrované jsou pro pedagogy mnohem větším pracovním a psychickým zatížením, avšak pro ostatní děti ve skupině to bývá tím nejlepším sociálním a morálním nastavením měřítka pro celý život.

1.4 Autorská tvorba

1.4.1 Tvůrčí psaní

Již samotná tvorba Třídních vzdělávacích programů je z obecného hlediska tvůrčím psaním. Učitelky mateřských škol dávají při plánování vzdělávacím cílům obsah, své záměry promítají do činností, které se soustřeďují kolem určitého tématu. Může tomu však být i naopak. Konkrétní téma nabízí nepřeberné množství činností, z nichž lze stanovit kompetence dětí a cíle, kterých dosáhnou. Tvorbou a plánováním TVP učitelka v podstatě „píše příběh dětí“, který prožijí v mateřské škole.

Tvůrčí psaní z hlediska odborného je proces mnohem náročnější a ne každý člověk má dispozici k tomu, aby byl schopen „psát“. M. Dočekalová ve své knize uvádí: „*Tvůrčí psaní jakožto disciplina je obor, který dává vzniknout různým druhům literárních děl s cílem poskytnout je ke čtení veřejnosti. Z pohledu ryze profesního je autor člověk, který píše v první řadě proto, aby jeho díla četli*“ a já dodávám i poslouchali, „*ostatní. Odkrývá své nitro a duši a očekává určitou zpětnou vazbu od svých čtenářů.*“ (in M. Dočekalová, 2006, s. 9)

Každý, kdo se pokusil vymyslet příběh, napsat báseň či složit píseň, se jistě zamýšlel nad otázkou smyslu svého počínání a zájmem případných čtenářů nebo posluchačů. Smysl bývá sám o sobě již v probíhajícím tvůrčím procesu a plyne-li z něj i nějaký jiný, je to jen ku prospěchu věci. Kritika čtenářů může být negativní či pozitivní, ani jedna z nich se však nemusí zakládat na objektivitě, může být zkreslena např. citovým postojem k autorovi. Nejobektivnějšími kritiky bývají děti, jejich reakce jsou opravdové a snadno čitelné. Buď se jim něco líbí a zaujme je to, nebo se jim to nelíbí a svou pozornost zaměří jinam.

Z hlediska posouzení výsledků autorovy práce, by tedy mělo být psaní pro děti jednodušší než tvorba pro dospělé. Ve skutečnosti, a mnozí dětské spisovatelé to jen potvrzují, je tomu právě naopak. Přispívá k tomu i fakt, že odborná literatura k této problematice na českém trhu takřka chybí, nebo je zaměřena převážně na tvůrčí psaní pro dospělé - např. žurnalistika. Chce-li autor oslovit své malé posluchače, musí se vžít do jejich dětského světa, plného fantazie a přizpůsobit se vývojovým obvyklostem té které věkové skupiny dětí. V. Gebhartová píše: „*Specifičnost literatury pro děti vyplývá především ze zvláštnosti jejího adresáta, což znamená, že se záměrně přizpůsobuje estetickým nárokům a psychickým možnostem dítěte. V žádném případě však neznamená*

snížení kritérií na uměleckou hodnotu ani požadavek naivity či větší dávku primitivnosti a zjednodušení.“ (in V. Gebhartová, 1987, s. 18)

Při práci s předškolními dětmi získává učitelka, obdařená „básnickým střevem“, mnoho podnětů a příležitostí k tvůrčímu psaní. Podnětem může být vyřešení aktuálního jevu, který se v kolektivu vyskytuje, didaktický záměr, motivační záměr, ale i pouhá absence či nedostupnost vhodného textu při realizaci určitého tématu. Vzniknout mohou pohádky, příběhy, bajky, říkadla, básně, texty k písním, nebo náměty k dramatickým činnostem.

1.4.2 Členění literárních žánrů

1.4.2.1 Příběh

Příběh může popisovat skutečné nebo smyšlené události. Lze pod něj zařadit konkrétnější žánry jako je pohádka, povídka, bajka, legenda, pověst, báje a mýtus, může být obsažen i v básních a písních. Příběhy jsou tou nejpřirozenější cestou, jak dětem zprostředkovat dávné i současné hodnoty a poznání světa. Při jejich poslechu si dítě utváří obrazy podněcující představy a prožitky. Příběhy mohou být prevencí při řešení problematických situací mezi dětmi, ukazuje se v nich cesta vzájemné pomoci a úcty. Zároveň kladně působí na rozvoj slovní zásoby. Toho, jak skrze příběh působit na předškolní děti, je opravdu nepřehledná škála možností, při jeho výběru by měl být zohledněn věk dítěte, jeho potřeby a aktuální psychické rozpoložení. Příběhy pro děti by měly mít jednoduchou fabuli, krátké uvedení do děje, zápletku, stupňované napětí, vyřešení problému a jasný konec. Otevřený konec může být záměrem autora k filozofování s dětmi či k dokončení příběhu.

V knize *Jak psát příběhy, básně, dopisy, reportáže, e-maily a další*, sepsali autoři seznam připomínek, na které musíme při psaní příběhů pamatovat:

- První řádky musí přitáhnout pozornost
- Je lepší znázorňovat než říkat
- Střídat vyprávění s dialogy
- Při popisu používat všech pět smyslů
- Měnit délku vět pro změnu tempa

- Před koncem příběhu ukončit všechny dějové linky
- Ukončit příběh šťastným koncem

(in A. Faundezová, W. Magee, C. Warrenová, 2010, s. 30)

1.4.2.2 Pohádka

Pohádka je druh literárního žánru, který je dětem blízký, zcela srozumitelný a přirozený. Je ověřen mnoha generacemi dětí a jeho prameny vychází z lidové slovesnosti. Viktor Kudělka ji ve svém „Labyrintu“ definuje jako: *„prozaický žánr lidové slovesnosti, který má poutavý děj, v němž dobrý, statečný a obětavý hrdina překonává nástrahy a nebezpečí, aby splnil obtížný a zásluhný úkol, a to s pomocí nadpřirozených bytostí nebo kouzelných předmětů. Pohádka se neváže k žádné historické události, ani k určité osobě, není tedy časově a místně situována.“* (in V. Kudělka, 1982, s. 390) Naprosto přesně je proti tomu rozlišeno dobro a zlo, chytrost a hloupost, přičemž dobro a chytrost vítězí. Dítě se prostřednictvím pohádek setkává se skutečností, že životní nesnáze a nespravedlnost jsou součástí každého lidského života, že je třeba nebát se postavit osudu a pak vše dobře dopadne. S vědomím šťastného konce si mohou děti při poslechu pohádek bezpečně prožít se svým hrdinou strach, nenávisť, zlost a zklamání. K dalším typickým znakům pohádek patří tzv. neurastenická místa tzn. standardní úvod (žili, byli, byl jednou jeden, za devatero horami ...) a standardní konec (a jestli neumřeli, já tam také byl ...). V pohádce se setkáváme se symbolikou, s nadsázkou, jinotajem a trichotomií tzn. použití číslovky tři (3 přání, 3 úkoly, 3 syni), objevují se i číslovky 7, 9 a 12.

Původní lidová pohádka byla přenášena ústně a patřila dospělým posluchačům, nikoliv dětem. Sběratelé lidových pohádek, např. B. Němcová a K. J. Erben, reprodukuje ústní podání pohádky, neberou ohled na dětského čtenáře a zapisují i hrůzostrašné příběhy, příkladem může být třeba Zlatovláska. Základní členění rozděluje pohádky na lidové a autorské, lze je však rozdělit do několika podžánrů, které se mohou v odborné literatuře často lišit:

- **Kouzelná pohádka** je nejčastější a její zákonitosti již byly popsány výše.
- **Zvířecí pohádka** – hlavním hrdinou jsou zlidštěná nebo personifikovaná zvířata. Z tohoto typu pohádky se vyčleňuje ještě pohádka **pěstounská** - např.

O Smolíčkovi a také pohádka **kumulativní**, založená na stupňovitém opakování děje - např. O veliké řepě.

- **Novelistická pohádka** často zachycuje sociální problematiku a přirozené postavy v každodenním životě - např. Boháč a chudák.
- **Autorská pohádka** je již záměrně psaná pro dětského posluchače a předpokládá u něj určité povědomí o stavbě pohádky lidové. Obvykle se odehrává na určitém místě a v určitém čase - např. Doktorská pohádka.
- **Autorská pohádka dle lidových motivů** – motiv lidové pohádky je vědomě pozměňován podle uměleckého záměru autora - např. Hrubínovo zveršované Dvakrát sedm pohádek.
- **Iluzivně folklorní pohádka** vypráví původní příběh s vlastními postavami, avšak stylem podobným lidové pohádce - např. O loupežníku Rumcajsovi.
- **Pohádka se zvířecím hrdinou** – např. Povídání o pejskovi a kočičce.
- **Symbolická pohádka** je určena spíše dospělým, pátrá po smyslu života hlubokými filosofickými myšlenkami - např. Malý princ.
- **Parodijní pohádka** popírá žertovným způsobem zákonitosti lidové pohádky, příkladem mohou být Ladovy Pohádky naruby. Je určena zkušenějším posluchačům. Předškolní děti by si měly nejprve upevnit archetypy pohádkových bytostí, které není dobré, v tomto vývojovém období, interpretací pohádek měnit!
- **Moderní pohádka** – Čapkovo Devatero pohádek.
- **Nonsensová pohádka** – staví na absurdním humoru, dětské alogičnosti a potlačuje tradiční mravokárný model pohádky - např. Medvídek Pú.

1.4.2.3 Bajka

„Krátké veršované nebo prozaické vyprávění jednoduchého jinotajného příběhu, které obvykle obsahuje nějaké mravní ponaučení a kde zvířata nebo i věci jednají a mluví jako lidé.“ (in V. Kudělka, 1982, s. 50) Cílem bajky je poukazovat humornou formou na mezilidské problémy, společenské jevy a vychovávat k lepším postojům. Bajky byly také původně určeny dospělým, ale v 19. a 20. století se začaly stále více

objevovat v literatuře pro děti. Známymi českými autory v tomto žánru jsou Václav Říha, Jiří Žáček a Ivan Olbracht. Poslední jmenovaný sepsal pro děti staroindické bajky v knize *O mudrci Bidpajovi a jeho zvířátkách*.

Bajka je literární žánr, který pro svou délku, formu a zmiňovanou mravokárnou myšlenku, nabízí prostor k psaní příběhů pro předškolní děti. Příběhů, které pobaví, zaujmou a poučí, ale i takových, jež mohou pomoci vyřešit určitý aktuální problém. Touto problematikou se ve své knize *Příběhy pomáhají s problémy* zabývali němečtí autoři Bernd Badegruber a Friedrich Pirkl a sesbírali od učitelek mateřských a základních škol příběhy vyzkoušené v praxi. „*Zvířata, rostliny, trpaslíci jsou vymyšleni – jejich problémy však vymyšlené nejsou. Autorky měly přitom vždy na mysli určité dítě, které znaly. Alespoň určitou část tohoto příběhu s dítětem prožily.*“ (in B. Badegruber, F. Pirkl, 1994, s. 8) Převážná většina příběhů splnila svůj záměr, ale některé pokusy ztroskotaly. V knize je 67 příběhů, které mohou pomoci každému bezradnému vychovateli, nenaleznou-li však vhodný text, poskytují autoři rovněž několik rad, jak takový příběh sestavit.

Nejdříve sbírejte informace:

- *Které osoby jsou na problému zúčastněny a v jakém vztahu jsou k sobě navzájem? Např.: Problém: návštěva zubního lékaře, rodina s malým synem – zubařka.*
- *Které události problém obzvlášť charakterizují? Např.: Chlapec velmi rád mlsá, zuby se viklají.*
- *Co by mohlo dítě změnit? (pro náš cíl je důležité, aby toho dítě dosáhlo samo.) Např.: Půjdu k zubnímu lékaři, abych měl zase zdravé zuby.*
- *O jaké řešení jste se doposud – marně – pokoušeli? Např.: Matka ho napomíná, aby nemlsal a místo toho jedl ovoce a zeleninu.*

Nyní sestavte příběh:

- *Kde se příběh odehrává? Jaký „svět“ si vyhledám? Např.: Svět bajek, zvířat květin, skřítků... (Fantazii se tu nekladou žádné meze.) Malý syn – malý zajíček. Zubařka – víla. Mlsky – hebký salát, listy pampelišky.*
- *Představitelé a jejich jednání by měli odpovídat situaci dítěte, příběh by měl tedy mít stejný průběh. Např.: Zuby se viklají – hlodavé zuby zezelenají.*

Návštěva zubní ordinace – návštěva vílího zámku. Posadit se do zubařského křesla – sednout si na trůn.

- *Příběh také nabízí řešení, které může dítě napodobit. Např.: Čistit si zuby – jíst pudink, který zpevňuje zuby.*

Autoři ještě dodávají, že: „Aspekt sociálního učení stojí v těchto příbězích v popředí. Přírodovědecké skutečnosti mohou být zanedbány ve prospěch sociálně-pedagogických cílů.“ (in B. Badegruber, F. Pirkl, 1994, s. 9)

Tuto vsuvku jsem sice zařadila pod bajky, ale zrovna tak může být žánrem, nesoucí poselství problémovým dětem, třeba pohádkový příběh či příběh s dětským hrdinou.

1.4.2.4 Poezie pro děti

Poezie je literární kategorie psaná veršem, tj. řečí vázanou, organizovanou rytmicky a melodicky. Základním útvarem poezie je báseň, tvoří ji verše a následně sloky. Verš je základní jednotka básnického rytmu se zvukovým uspořádáním, které se může, ale nemusí pravidelně opakovat. Dětská poezie rozvíjí vztah k nejbližším lidem, formuje všímavost dětí a rozkrývá kulturu a krásu rodného jazyka. Z hlediska přítomnosti nebo nepřítomnosti děje rozlišujeme poezii **epickou** – má děj a je nejužívanější při práci s dětmi, poezii **lyrickou** – nemá děj, snaží se vystihnout nějaké nálady a motivy; a poezii **lyricko-epickou** – děj je potlačen, ale přesto je většinou patrný. Z hlediska známého či neznámého autorství původu díla rozlišujeme poezii **autorskou** a poezii **lidovou**.

Lidová poezie patří k nejstarším projevům slovesné umělecké tvorby. Zvláštním typem lidové slovesnosti je tzv. dětský slovesný folklór s říkadly a hrami, který je úzce spjat s potřebami a zájmy dětí a s výchovou ve venkovním prostředí. Vytvářeli jej převážně rodiče k výchově svých potomků dle morálních norem tehdejší doby. Lidovou poezii můžeme rozdělit do několika podžánrů.

- **Říkadla** jsou základním žánrem poezie pro děti. V. Kudělka je definuje jako *„jednoduché veršované a obvykle rýmované básničky s výrazným jednoduchým rytmem, přednáší (odříkává) se skandovaně s důrazem na rytmus a mají svou významnou roli při dětských hrách a dalších činnostech.“ (in V. Kudělka, 1982,*

s. 447) Říkadla často postrádají logický smysl, předškolní děti však cítí uspokojení hlavně v jeho rytmu, který je hlavní podstatou tohoto žánru. Zvláštním typem říkadla je i rozpočítadlo a škádlivka.

- **Hádanky** se vyznačují neobvyklým pohledem na skutečnost. Hledaný výraz je charakterizován určitými znaky tak, aby zůstal utajen, ale zároveň nabízí podstatné indicie k řešení. Základem hádanky bývá často metafora.
- **Pranostiky** jsou „*lidové průpovědky, pořekadla, obsahující předpověď počasí, nebo nějakých jiných budoucích věcí a vyjadřují životní zkušenost s tím související.*“ (in V. Kudělka, 1982, s. 396)
- **Přísloví** je „*krátká a jadrně vyjádřená průpověď, vyjasňující obecnou lidovou zkušenost a podávající mravní naučení nebo návod k jednání v určité situaci.*“ (in V. Kudělka, 1982, s. 405)

Součástí dětské lidové poezie jsou také koledy a písně, se kterými děti o Vánocích či Velikonocích obcházel po vsi a koledovaly.

Dětská autorská tvorba slouží ve svých počátcích až do 19. století převážně didaktickým a výchovným účelům, např. veršované abecedáře a modlitbičky. Koncem 19. století přicházejí J. V. Sládek, K. V. Rais a J. Kožíšek a mají odborný zájem o osobnost dítěte. Respektují jeho věkové a psychické zvláštnosti a ve svých básních využívají prvky lidové slovesnosti, především rytmus. Mezi další velikány dětské poezie patří, F. Hrubín, Z. Kribel, J. Kainar a další. Mezi současné autory patří mimo jiné M. Lukešová, P. Šrut, M. Černík, J. Žáček a J. Vodňanský.

V předškolním věku děti verše milují, rády a snadno se je učí z paměti a samy je mohou i tvořit. V tomto období se buduje základ budoucího smyslu pro poezii. Při výběru či vlastní tvorbě básní by měla učitelka dbát určitých pravidel. Jako nevhodné můžeme považovat básně příliš dlouhé, málo humorné, špatně zapamatovatelné, nesrozumitelné, dětem vzdálené, nemelodické (chybí rým) a ty, ve kterých se příliš nápadně poučuje.

„Psát pro děti znamená objevovat svět, kde se žije na plné pecky, kde se člověk nikdy nenudí, kde zázraky života v nás ještě budí úžas a touhu přijít všemu na kloub. Psát pro děti je omlazovací kúra a škola radosti.“ Jiří Žáček

„Psátí pro děti jest vžítí se do mysli dětské a býti sám dítětem.“ J. V. Sládek

1.4.2.5 *Píseň pro děti*

Píseň je „*básnická skladba určená ke zpěvu.*“ (in V. Kudělka, 1982, s. 380) Skládá se ze slok, ve kterých se opakuje melodie. V některých písních se střídá mezi slokami refrén, odlišující se melodií. Stavba písně však může být mnohem rozmanitější, záleží pouze na autorovi, jakou formu ji přisoudí.

Zpěv písní je v mateřské škole základem všech hudebních činností, nejen pěveckých. Pomocí písně můžeme děti naučit rytmickému cítění, rozlišování tempa, dynamiky, barvy zvuku, ale i kontrastu, výšky tónu a gradace. Ladislav Daniel přináší přesvědčivý důkaz o tom, že relativní sluch má každý normálně slyšící člověk. „*Tímto důkazem je naše řeč, jejímž důležitým výrazovým prostředkem je intonace, tj. melodie řeči. Každou větu vyslovíme jinou melodií i jediné slovo může mít zcela jiný význam, vyslovíme-li je jako otázku, rozkaz, prosbu, údiv či pozdrav.*“ (in L. Daniel, 1992, s. 8) Zpěv písní také procvičuje paměť a „*zlepšuje kvalitu dětské řeči, její srozumitelnost i výraz. Je výborným pomocníkem při nápravě koktavosti. Prostřednictvím zpěvu posilujeme dýchací svalstvo. Dochází při něm k lepší výměně vzduchu, což přispívá přirozeným způsobem ke zvyšování kapacity plic, k prokrvení a lepšímu okysličení orgánů (mozek, srdce).*“ (in M. Lišková, 2007, s. 14)

Při výběru či vlastním komponování písní by měla učitelka respektovat vývojové zvláštnosti předškolních dětí. Základní repertoár v mateřské škole tvoří písně v 5-6ti tónovém rozsahu, někteří hudební pedagogové považují zpěv příliš nízko za základní chybu, vhodné tóniny jsou tedy D-dur, E-dur a F-dur. Durové písničky jsou vhodnější, ale mollové bychom neměli opomínat. Sestupná melodie je pro děti jednodušší než vzestupná, náročnější jsou také písně s malými intervalovými vzdálenostmi. Podle rytmické obtížnosti nejdříve zařazujeme písně s jednoduchým stále se opakujícím rytmem ve dvoudobém taktu, např. *Pec nám spadla*, teprve potom písně ve třídobém taktu, který je náročnější. Hudební forma souvisí s délkou písně, nejjednodušší jsou písně v tzv. malé písňové formě jednodílné např. *Halí, belí*, poté písničky složené ze dvou částí, z tzv. předvětí a závětí, které mají stejný počet taktů a jsou stejně dlouhé. Obsah písně by měl být dětem blízký, odpovídat jejich rozumovému poznání a zkušenosti. Zároveň ale jejich poznání písně rozšiřují. Riziko výběru moderních písní je většinou v jejich velkém hlasovém rozsahu, složitém rytmu, složité hudební formě, délce a někdy také bohužel v jejich nevalné úrovni.

2. PRAKTICKÁ ČÁST

2.1 Charakteristika ŠVP PV v MŠ Kozolupy

Název Školního vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání v MŠ Kozolupy je „*Šnekolend – naše pohádková zem*“. Hlavní téma s názvem „*Čendo, pojd' si s námi hrát*“ se dále rozčleňuje do pěti tematických celků.

- „*Poznávám sám sebe*“
- „*Nechci být sám mezi lidmi*“
- „*Putujeme přírodou a objevujeme svět*“
- „*Jak to bylo dříve a jak je to nyní*“
- „*Kdo se v Čechách narodí...*“

Hlavní myšlenkou našeho programu je celkový rozvoj osobnosti dítěte s důrazem na vztah k domovu, k ostatním lidem a blízkému okolí. Naší snahou je co nejlépe uspokojit všechny potřeby dětí, vytvořit jim podmínky pro prožití příjemných dní v mateřské škole, naplněné radostí a pocitem sounáležitosti. Název „*Šnekolend*“ byl záměrně počeštěn, neboť mnozí předškoláci již znají písmena a název si mohou přečíst.

Logem naší mateřské školy je „*Šnek Čenda*“, který je pro nás symbolem křehkosti a zranitelnosti dítěte. Všichni zaměstnanci školy usilují o naplnění našeho motta: „*Šneka chrání ulita, dítě rodina a škola*“. Tito dva činitelé se společně snaží dítě ochránit před špatnými vlivy společnosti a stávají se tak pomyslnou ulitou pro dítě. Klademe důraz na vytvoření rodinného prostředí a chceme dosáhnout toho, aby děti vnímaly prostředí v MŠ jako neodmyslitelnou součást jejich života s vědomím, že zde najdou spolehlivé kamarády a přátele.

Čenda provází děti celým rokem, je to náš nezapsaný kamarád, který přináší spoustu nápadů a úkolů. Děti motivuje k činnostem prostřednictvím dopisů, ty se pravidelně objevují uvnitř kapsičky v jeho ulitě. Není tedy jen pomyslným kamarádem, je s námi stále na svém čestném místě uprostřed herny. Ochotné maminky nám vyrobily látkového Čendu v nadživotní velikosti, slouží tak i jako odpočinkový koutek a pohodlné křesílko.

S novou filosofií naší mateřské školy bylo potřeba zásadně změnit interiér tak, aby odpovídal názvu Školního vzdělávacího programu „*Šnekolend – naše pohádková zem*“. Staré a fádňní skříňky jsme polepili barevnou tapetou, vznikly dva odpočinkové koutky a šatna se změnila k nepoznání v jeden velký pohádkový svět. Na každém kroku nás provází spousta obrázků, modelů a věcí se symbolem šneka a musím podotknout, že nebylo lehké je všechny nashromáždit. S další výzdobou už nám samozřejmě pomáhají děti a stále nás neopouštějí nápady, jak toto téma dále rozvíjet.

2.2 Vlastní tvorba a její realizace ve vzdělávacím procesu

2.2.1 Ukázky k hlavnímu tématu „Čendo, pojd’ si s námi hrát“

Pro pocit sounáležitosti a naší jedinečnosti bylo třeba vytvořit několik textů, které by nás odlišovaly od jiných mateřských škol. Tyto texty jsou jednoduché rýmovačky a nehledíme v nich uměleckou hodnotu. Jejich záměrem je vytvořit skupinu dětí, která má společného něco, na čem jí záleží.

2.2.1.1 Rituál šnečků

V září se děti nejdříve seznamují s oblíbeným ranním rituálem. Tento rituál, spojený s pohybem, svolává děti dohromady a může být začátkem řízené činnosti, diskusního kruhu či jen pouhým pozdravením se po příchodu všech dětí do školky.

Rituál šnečků

My jsme šnečci kamarádi,

hrajeme si spolu rádi.

Zatleskáme, zadupáme,

zamáváme, poskočíme,

něco se tu naučíme,

hurá, hurá, hej!

2.2.1.2 Rozpočítadlo Počítání s beruškou

Rozpočítadlo je další říkanka, kterou Čenda společně s kamarádkou beruškou Věruškou děti naučí. Rozpočítadlo nám pomáhá ve chvíli, když se nemůžeme dohodnout, kdo bude začínat hru, kdo bude první mluvit o svých zážitcích, kdo dnes vyloví dopis z Čendovy kapsičky atd. Mezi dětmi nevzniká rivalita, protože o tom, kdo to bude, rozhodla náhoda. Zároveň se děti učí rozdělovat slova na jednotlivé slabiky a dalším přínosem tohoto rozpočítadla je i upevňování správných tvarů řadových číslovek.

Počítání s beruškou

První tečka, druhá tečka, Čenda běhá dokolečka.

Třetí tečka, čtvrtá tečka, potom leze do kopečka.

Pátá tečka, šestá tečka, sípe, funí, snad to přečká.

Sedmá tečka ta to ví, Čenda už je takový.

2.2.1.3 Báseň Šnek

Tuto krátkou básničku jsme na začátku školního roku vymyslely společně se staršími dětmi pro naše nové kamarády. Adaptační období probíhalo docela lehce, patrně i zásluhou starších dětí, které postupně seznamovaly příchozí děti s maskotem Čendou. Nové děti byly zvědavé, a když se jim zastesklo po mamince, byl pro ně Čenda útočištěm, kam se mohly schoulit do klubíčka.

Zde spatřuji velký přínos vzniku heterogenních tříd. Starší děti si uvědomují svůj pokrok a rády se chopí odpovědnosti za své mladší kamarády. Svým chováním přispívají k vytvoření rodinné atmosféry a přátelského klimatu ve třídě, ale také k rozvoji své vlastní osobnosti z hlediska empatie a uvědomění si druhých.

Šnek

Šneka tu má každý rád, je to velký kamarád.

Ten náš Čenda jmenuje se, s námi zpívá, raduje se.

Naším bráškou chtěl se stát, bude tu i nocovat.

2.2.1.4 Hymna MŠ Kozolupy

Každá mateřská škola by měla mít svou oblíbenou píseň, spojující všechny třídy dohromady. Již při prvním poslechu této písničky se děti přidávaly v refrénu, který začíná jim dobře známým říkadlem. Neuběhl ani týden a naši hymnu se naučily úplně všechny děti. Na mikulášské besídce jsme s ní sklidili obrovský potlesk a na žádném z dalších vystoupení, nesměla nikdy chybět. Stala se součástí tematického celku - *Kdo se v Čechách narodí...* a byla podnětem k poslechu naší národní hymny. Téma bylo dále rozvinuto vyráběním státní vlajky, poznáváním státních symbolů a jejich vyhledáváním v obci. Prohlíželi jsme si obrázky korunovačních klenotů, zahráli jsme si pohybovou hru *Na krále* a zkusili jsme si, jak to asi může při takové korunovaci vypadat.

Naše hymna

1. Jenom hloupi lidé říkají, že jsou šneci strašně pomalí,

vždyť pomalu a jistě, pomalu a jistě do cíle se dovalí.

Rf: Šnečku, šnečku, vystrč růžky a do školky rychle pospíchej!

Od Honzíků po Marušky bude nám tu spolu pořád hej!

2. Žijem si tu jako v pohádce, s dospělými bývá legrace.

Paní učitelky, jsou jen děti velký, a proto je máme za rádce.

3. Tak se přijďte na nás podívat, že jsme děti, co si umí hrát.

Buďte na náš pyšní, známe plno věcí, můžem vám to ukázat.

2.2.1.5 Jak se Čenda ztratil

Následující příběh byl napsán jako motivace k dalším činnostem. Procvičuje paměť, znalost základních barev a schopnost porozumět čtenému textu. Děti měly za úkol pozorně poslouchat a zapamatovat si co nejvíce informací.

Jak se Čenda ztratil

Včera byl krásný den, Čenda se vydal na procházku a pořád se všemu divil. „Jéé, támhle jsou zralé švestky, to bych si pochutnal, jen kdyby to nebylo na ten strom táák vysoko a daleko,“ povzdechnul si. „No, uvidíme, třeba si pochutnám ještě někde jinde.“ Lezl zase kousek dál, když tu najednou uslyšel vrabečky, jak si povídají ve větvích. Na

chvilku se zastavil. „Co tu chceš?“ štěbetali vrabci, „neposlouchej!“ A tak se Čenda sunul dál a pozoroval tu krásu kolem sebe.

Pod smrčkem ochutnal kousek hříbečku, u cesty zase šťavnatý lístek jetele a v aleji objevil spadaná jablíčka. Ale najednou, najednou se stalo, že nevěděl, kde je. „Hmm, co teď, jak se dostanu domů?“ naříkal Čenda. „Asi bych se měl otočit a jít zpátky.“ „Co myslíte, děti? Ano?“ Bylo to nejlepší rozhodnutí, které mohl udělat, pomalu se vracel cestou zpět, ale stále si nemohl vzpomenout, jak jeho domeček vypadá. Pravda, každý šnek si svůj domeček nosí na zádech, ale domov má jen tam, kde jsou jeho kamarádi. Naštěstí mu překřížila cestu žížala Berta. „Ahoj Berto, to jsem rád, že tě vidím, nevíš, jak vypadá můj domeček?“ „Ty popleto,“ povídá žížala, „tvůj domeček má přeci červenou střechu.“ „Děkuji za radu,“ volal Čenda, „červenou střechu, červenou střechu, jenže, tady je tolik domečků s červenou střechou. Ach jo!“ Najednou se mu do cesty připletl krtek Tonda a ptal se, proč je tak smutný. Čenda mu vyprávěl o svém trápení a měl velké štěstí, že potkal právě jeho. „Tvůj domek je přeci celý žlutý, jen okna a dveře jsou natřené modrou barvou,“ radil krtek. „Hurá, já už vím,“ zaradoval se Čenda „a mám přede dveřmi krásně vypaseny trávníček. To jsem rád, že jsi mi pomohl.“ Čenda pelášil, co mu noha stačila, rovnou domů za svými kamarády. Aby si Čenda už vždycky pamatoval, jak vypadá jeho domeček, zkusíme mu ho nakreslit.

Po vyslechnutí příběhu děti kreslily Čendův domeček, vzpomněly si na všechna jmenovaná zvířátka, zkusily si je pantomimicky ztvárnit a pojmenovat jejich vlastnosti. Hledaly na velkém nástěnném obraze všechny pamlsky, které Čenda cestou ochutnal. Mladší děti dostaly za úkol sestavit domeček z barevných kousků papíru a se staršími jsem „filosofovala“ o tom, jaké je to ztratit se, a jak se v takové situaci zachovat.

2.2.1.6 Píseň Krtek

Následující den našly děti v Čendově kapsičce další dopis, který zněl: „*Ahoj kamarádi, děkuji za domečky, které jste mi nakreslili, teď už určitě vždycky trefím domů. Krtek Tonda mi pomohl a teď by rád udělal něco i pro Vás. V dopise najdete přiloženou písničku, a pokud se jí naučíte, už se vám nikdy nebudou plést dny v týdnu. Schválně, kdo to zvládne sám bez pomoci paní učitelky? Ahoj Váš Čenda PS: Nakreslete obrázek i pro krta, bude mít určitě radost.*“

Krtek

Pondělí, úterý, středa, čtvrtek,

na zahrádce ryje krtek.

Pátek, sobota, neděle,

prozpěvuje vesele.

V pondělí, v úterý, žížaly si rozdělí,

ve středu, nezbeda, spinká až do oběda.

Ve čtvrtek a v pátek nevyleze z vrátek,

v sobotu a v neděli už se zase veselí.

Didaktickým záměrem písničky je samozřejmě naučit děti vyjmenovat dny v týdnu. Pomocí hudebních her se však děti seznámily i s některými hudebně vyjadřovacími prostředky. Když se jí dokonale naučily, přidala jsem ke zpěvu rytmickou hru na tělo a na nástroje z Orffova instrumentáře. Zahráli jsme si i *Na honěnou*. Píseň jsme opakovali dokola ve stále zrychlujícím se tempu. Děti vždycky vyhrály, dokázaly stupňovat tempo, zatímco já už jsem je na nástroj nestihla doprovázet. Další hudební hra *Na schovávanou* je pro předškolní děti trochu složitější. Nahlas zpíváme pouze určená slova (dny v týdnu), ostatní text nahrazujeme „brumendem“. Ještě těžší verzí je hra *Na ztracenou melodii*, kdy se text mezi určenými slovy úplně ztratí, tedy ho nezpíváme, případně lze místo zpěvu opět doprovázet rytmickou hrou na tělo.

2.2.2 Ukázky k ostatním tematickým celkům

2.2.2.1 Skřivánek

Příběh je součástí tematického celku *Jarní putování*. Byl napsán pro motivaci dětí k poslechu skladby Skřivánek od Petra Iljiče Čajkovského. Hlavním cílem je rozvíjení sluchového vnímání dětí – výška tónu. Seznamuje i s přírodovědnými fakty o životě skřivana polního. Příběh je doplněn nápady, jak dále se skladbou pracovat a o příklady navazujících činností. Nechybí ani text písně z vlastní tvorby.

Skřivánek

Malý Vašík s maminkou často chodí na procházky k lesu, užívají si všechny krásy přírody a pozorují její proměny. Vašík rád dováděl na sněhu, bruslil a stavěl sněhuláky, ale zima je mu už dlouhá a strašně moc se těší na jaro, až všechno rozkvetě.

„Maminko, kdy už přijde jaro?“ „To je každý rok jiné, Vašíku, ani kalendář nám to neprozradí, ale když budeme přírodu poslouchat, možná se to dozvíme dřív než jiní lidé.“ „Ona umí mluvit?“ „Ptá se Vašík. „Mluvit neumí, ale kdo se dívá kolem sebe, možná uvidí první sněženku, bílou květinu, která oznamuje příchod jara. Nebo zaslechne na polích skřivánka. To je odvážný ptáček, který se k nám vrací z dalekých krajů mezi prvními, i když je venku ještě sníh, a svým radostným zpěvem oznamuje přicházející jaro.“ „Sněženky znám, maminko, ale skřivánka jsem ještě zpívat neslyšel, jak zpívá?“ „To já tak, Vašíku, jako on pěkně zpívat neumím. Skřivánek se vrací ze svých zimovišť a hledá na poli místo, kde by se svou samičkou zahnízdil a vyvedli svoje mladé. Létá vzhůru a dolů, hledá a přitom radostně zpívá, až ho uslyšíš, poznáš ho i bez ptaní.“

Vašík už se dál neptal, protože věděl, že maminka jako ptáček zpívat nesvede. Ještě několik dní chodil Vašík s maminkou na procházky a jednoho dne se rozesmál na celé kolo. „Copak je, Vašíku?, ptala se maminka. „Je tu jaro,“ zavolal Vašík, „poslouchej, to musí být skřivánek.“

Následuje poslech skladby Skřivánek (Petr Iljič Čajkovskij)

Otázky do diskusního kruhu:

Bylo to smutné x veselé? Co jste cítily? Jaký hudební nástroj jsme slyšely hrát? Slyšel někdo z vás zpívat skřivána? Viděl ho někdo? Kde si staví hnízdo? Jaké mu hrozí nebezpečí? Znáte lidové rčení? A proč se říká?

Kdo byl pozorný, všiml si, jak skřivánek létá nahoru a dolů. Pustíme si skladbu ještě jednou, můžeme zavřít oči a rukama budeme pohybovat nahoru a dolů podle toho, jak myslíme, že je ptáček vysoko. Na konci nahrávky děti upozorním: „slyšíme, jak usedá na pole, asi našel místo ke hnízdění.“ Můžeme nechat prostor pro jejich představivost a zeptáme se, co se asi bude dít dál?

Navazující činnosti:

- vycházka na statek do polí, kde každý rok skřivan zpívá
- poslech skutečné nahrávky skřivana
- ukázka fotografií skřivana
- z několika obrázků ptáků poznej skřivana
- můžeme kombinovat se skladbou Žabák (Václav Trojan), děti střídavě reagují na hudbu, létají jako skřivan, nebo skáčou jako žabák
- kresba, malba skřivana
- stavba hnízda z čeho? (modelína, suchá tráva)
- pohybová hra na Skřivánka a lišku
- zpěv písně Skřivánek

Skřivánek

1. Létá už skřivánek na polích,

přichází jaro a zpívá,

že poslední roztaje zmrzlý sníh

a sněhulák smutně se dívá.

2. Skřivánku ještě nám zazpívej,

at' jarní sluníčko září,

přines nám písničku do srdcí

a úsměv do našich tváří.

2.2.2.2 Příběh vrabčí rodinky

Námět vychází z potřeby upozornit děti na možná rizika při jednostranném stravování. Tento jev se v naší mateřské škole vyskytuje stále častěji a velice nás to všechny trápí. Před poslechem příběhu jsem záměrně zařadila píseň Usnul vrabec za komínem, hodila se nám i k tematickému celku *Zvířátka v zimě*. Píseň děti zaujala a tak

rády poslouchaly, jak to s vrabečkem pokračovalo dál. Potěšilo mne, že humorné prvky, které jsem do příběhu zasadila, měly u dětí opravdu úspěch.

Příběh vrabčí rodinky

V rozkvetlé zahradě stála prastará chaloupka a na střeše za komínem si pan Vrabec s paní Vrabcovou stavěli hnízdo. Práce jim šla pěkně od zobáčků a společně se těšili, jak letos vyvedou svoje mladé. Květiny voněly, včeličky poletovaly a bzučely bzzz, bzzz a tam nahoře u komína se objevilo v hnízdě první vajíčko, pak druhé..., třetí..., čtvrté. To bylo u Vrabců radosti! Maminka Vrabcová seděla v hnízdečku a zahřívala vajíčka. Tatínek Vrabec starostlivě pečoval o svoji samičku, nosil jí samé vybrané lahůdky, aby neměla hlad. Tu přinesl tučného červíka nebo vypasenou housenku, jindy zase broučka či zrnko, které našel u slepic na sousedním dvorku.

Běžel den za dnem, a když se takto jednou vracel pan Vrabec domů s večerí, slyšel už z dálky: „Táto, honem poleť, máme kluka.“ Tatínek rozrušením začal koktat: „Čimčírý, čimčírý“ a podle toho dostal první vrabeček jméno Čimčírýnek. Druhá se z vajíčka vyklubala vrabčí holčička, které dali jméno Zpěvanda. Předposlední se vylíhnul rozčepýřený kluk, kterého pojmenovali Pírko. Poslední se vyklubala z vajíčka droboučká Malenka.

Maminka s tatínkem se neúnavně střídali v donášení potravy pro svá holátka, ta už čekala s otevřenými zobáčky a předháněla se o přinesené dobroty. Tedy až na Zpěvandu, která čekala, až maminka nebo tatínek přinesou jejího oblíbeného bílého červíka, nad ostatním jídlem ohrnovala zobáček. A tak kluci rostli a sílili. I Malenka už přerostla mlsnou Zpěvandu, která se jí do té doby posmívala: „Malenka je malinká.“ Dny plynuly a rozdíl mezi vrabčaty se zvětšovaly a zvětšovaly. Rodiče byli celí uhonění od shánění červíků, ale Zpěvandě nebylo nic po chuti. Stále si vybírala jen bílé červíky a nic nepomohlo přemlouvání, aby ochutnala i něco jiného.

Jednou ráno táta Vrabec povídá: „Je čas, abyste se začali učit létat, už vás s maminkou nemůžeme uživit.“ Malí vrabčáci jásal nadšením a těšili se na první let. První se odvážil statečný Pírko, který popolétával kolem hnízda na střeše. Brzy se přidal i Čimčírýnek s Malenkou a vesele spolu skotačili na hřebenu střechy. Když to všechno viděla Zpěvanda, chtěla se také zapojit do vrabčího dovádění. Ale ouha. Křídélka a nožičky ji neposlouchaly, nemohla se dostat přes okraj hnízda. Po chvíli se jí to přeci

jen povedlo, ale neudržela se na nožičkách a sklouzla do okapu. Ještě že nepadla na zem, právě tam číhala kočka. Když uviděli maminka s tatínkem, co se stalo, snažili se pomoci Zpěvandě, aby se dostala do bezpečí. „Vidíš, Zpěvando, jaká máš slabá křídélka?“ řekla maminka. „To máš z toho, že sis vybírala jenom bílé červíky a nejedla jsi i ostatní potravu, kterou jsme vám donášeli.“ „Tak, tak,“ přitakal tatínek: „Kdo chce být zdravý a silný, měl by sníst všechno, co my vrabčáci jíme.“

Protože si Zpěvanda chtěla také hrát, nezbylo jí nic jiného, než začít pomalu ochutnávat i jiné dobroty. Den ze dne sílila a cítila, že už brzy bude moci dovádět s Pírkem, Čimčírýnkem a Malenkou.

Tak to na tom světě chodí,
že ten, kdo si vybírá,
vlastně jen sám sobě škodí,
spoustu sil si ubírá.

Po přečtení příběhu jsme hovořili o tom, co by se stalo, kdyby Zpěvanda spadla na zem..., navíc tam číhala kočka..., jak jí asi bylo, když si ostatní hráli? Co udělala špatně? Cíleně jsem nechala děti přemýšlet v rovině zvířecí říše a schovávala si své rozuzlení na vhodnou příležitost. Měla jsem v úmyslu připomenout příběh našim „nejedlíkům“, těm, kteří odmítají alespoň ochutnat. Avšak neměla jsem k tomu příležitost. Předškolák Michal se při obědě pustil do jídla, a když viděl, že Andrea sedící vedle zase nejí, pravil: „Dobrou chuť, Zpěvando.“ Děti zpozorněly a nebylo již pochyb o tom, jaké poselství tento příběh nese. Andrea sice ani neochutnala, její odpor k jídlu zašel už asi příliš daleko, avšak ostatní „nejedlíci“ okusili nové jídlo a někteří dokonce snědli všechno. Tento příběh s výchovným obsahem byl napsán pro širší skupinu dětí, ale především kvůli Andrejce, která ve skutečnosti opravdu ráda zpívá. (Jména dětí byla záměrně pozměněna.)

Podíváme-li se na tento text podrobněji z hlediska autora, může nám poskytnout stručný popis kompozičních prvků, strukturu a záměry příběhu.

1. Příběh je napsán autorskou formou vyprávění – „er-forma“.
2. Téma: Důsledky nevyváženého stravování.
3. Námět vychází z potřeby upozornit děti na možná rizika při jednostranném stravování.

4. Jedná se o jednoduchou fabuli, příběh byl pro srozumitelnost dětskému posluchači převeden do podoby bajky. Průběh děje časově kopíruje život ptačí rodinky od stavění hnízda až po osamocení mláďat. Nechybí ani ponaučení a veršované rčení.
5. V příběhu je použito několik kompozičních prvků:
 - **gradace** (se zvětšovaly a zvětšovaly - rozdílný vývoj ptáčat, vygradovaný až k nemohoucnosti)
 - **opakování** (čimčírý, čimčírý, bílý červík – zdůraznění jednostranné potravy)
 - **personifikace** (pan Vrabec – typický znak bajky)
 - **zvolání** (to bylo u Vrabců radosti!)
 - **metafora** (ohrnovala zobáček)
 - **přímá řeč**
 - **citoslovce** (bzzz, bzzz)
 - **pointa** je zesílena veršovaným rčením
6. Z příběhu vyplývá ponaučení, že pro správný vývoj jedince je nutná pestrá a vyvážená strava.
7. Vzdělávací a výchovný záměr – výchova ke zdravému životnímu stylu.
8. Předcházející činnost – píseň Usnul vrabec za komínem.
9. Následující činnosti – poznávání ovoce podle chuti se zavázanýma očima, třídění obrázkových karet na zdravé a nezdravé atd. potraviny, žertovné pojmenovávání pokrmů např. pomazánka Červené Karkulky, návštěva v kuchyni MŠ, filosofování s dětmi o tom, co by se stalo, kdyby svá ptáčata rodiče neuživil...a navazující multikulturní téma - v Africe mají děti hlad... využití encyklopedie.
10. Průběžné činnosti – osvědčilo se nám pěstování řeřichy s dětmi, přestaly si ji sundávat z chleba. A také sebeobsluha při svačině – děti mají možnost namazat si samy na chleba pomazánku.

2.2.2.3 *Píseň Olympiáda*

Písnička je součástí tematického celku *Kdo se v Čechách narodí...*, byla napsána k tehdy aktuálnímu tématu zimních olympijských her 2010 v Kanadě. Doplnuje dvoutýdenní činnosti vztahující se k zimním sportům. Vznikla proto, že nebyl nalezen jiný odpovídající text, který by vystihoval olympijskou atmosféru, jež vládla v naší třídě. Hlavním vzdělávacím záměrem byla podpora vlastenectví a národní hrdosti, seznámení se zimními sporty. Prostřednictvím olympijských kruhů jsme s dětmi objevovaly všechny světadíly a odlišnosti lidí žijících po celém světě. V rámci tématu vznikly i pohybové hry *Světadíly* a *Biatlon*.

Naším sportovcům fandily děti doma se svými rodiči, ale i ve školce. Každý den jsme ráno probíraly výsledky ze sportovního světa, děti nosily novinové výstřižky slavných sportovců, z kterých nakonec vznikla lepená koláž. Největší pozornost se však týkala rychlobruslačky Martiny Sáblíkové a našeho českého národního hokejového týmu. Opět se vyráběly i papírové vlajky, medaile z moduritu a vyzkoušely jsme si na zamrzlém poli, jak se hraje curling.

Olympiáda

Kluci, holky, jdem si hrát, budem tady sportovat.

Zahrajem si na lyžaře, co uhání krajinou,
potom zase na bruslaře, budem zlatou Martinou.

Kluci, holky, jdem si hrát, budem tady sportovat.

Soupeřovi dáme góla, hokej to je naše hra.

Jágra dáme do útoku a do branky Vokouna.

Kluci, holky, jdem si hrát, budem tady sportovat.

Skoky z můstku ty nás baví, letím vzduchem jako pták

s naší vlajkou do Kanady o medaile bojovat.

Biatlon – pohybová hra

Pohybová hra biatlon je určená k rozehrání těla před cvičením. Děti se pohybují jako lyžaři po výtýčené trase, stoupají do kopce a sjíždí dolů. Po oběhnutí třech okruhů přijíždějí na střelnici a pantomimicky ztvárňují sundávání pušky a zalehávají ke střelbě. Nahlas počítají pět výstřelů, vstanou, dávají pušku na záda a pokračují v dalších třech okruzích. Na další střelnici zaměřují a střílí vestoje, situace se může několikrát opakovat, dokud bude děti hra bavit. Na závěr nesmíme zapomenout protnout cílovou pásku. Vyčerpaní sportovci se svalí na zem a vydýchávají se. Nikdo není první, vyhrávají všichni.

Hra je oblíbena převážně chlapci, protože si mohou „beztrně“ zastřílet. Míříme na terč, nikoli na někoho, je to sportovní disciplína a součást pravidel, střílení je tedy povoleno.

Světadíly – pohybová hra

Pohybová hra světadíly je zaměřena na rychlou reakci dítěte na povel a rozlišování světadílů podle jejich typických znaků. Na podlaze jsou rozložené kruhy v pěti barvách. Červená barva symbolizuje Ameriku, černá Afriku, žlutá Asii, zelená Austrálii (vysvětlíme proč) a modrá zbyla na naší Evropu. Mezi světadíly je oceán, ve kterém se děti pohybují buď libovolně, nebo podle domluvy. Mohou plavat, pádlovat či veslovat na lodi, ale i létat. Pouštím nahrávku moře, děti proplouvají oceánem a při zastavení zvukové nahrávky řeknu jméno světadílu, děti rychle zaujmají místo v kruhu odpovídající barvy. V této jednodušší verzi si upevňují vztah mezi barvou a světadílem. Když si děti osvojí tuto snadnější verzi, je možné pokračovat v poznávání jednotlivých světadílů. Proplouváme oceánem a učitelka komentuje, co se odehrává: přišla velká bouře, vysvitlo sluníčko, přišla noc atd., blížíme se k pevnině, zdálky na nás mává indián, vidíme na břehu klokana, černouška atd., v tomhle světadílu teče řeka Mže, právě probíhají olympijské hry atd. Učitelka podává informace o určitém světadílu, a pokud to již děti neuhodnou dříve, řekne nakonec i jméno světadílu.

Ve finální verzi už nebylo nutné na závěr zmiňovat název světadílu. Stačilo ukázat prstem na globusu a děti bezpečně věděly, který kontinent to je. Globus děti

obrovsky přitahuje, jsou fascinováni tím, jak je naše zemička malá ve srovnání s celým světem. Často u něj vysedávají a chtějí komentovat, na co právě ukázaly.

2.2.2.4 *Píseň Dinosauři*

Tato písnička vznikla ze zájmu dětí, zejména chlapců, o prehistorická zvířata. Již delší dobu nosili do školky plastové dinosaury, dokumentární filmy, pohádky a knihy vztahující se k této tematice. Proto jsem jim poskytla prostor, aby svůj zájem a vědomosti prezentovali i ostatním dětem. Vyprávěli o životě těchto vyhynulých živočichů a připravili i krátké divadelní představení. Píseň, kterou jsem pro ně napsala je o dvou dinosaurech, o nichž se paleontologové domnívají, že se živili lovem ryb. Tato skladba potravny byla odvozena z tvaru jejich štíhlých čelistí a velkých drápů na předních končetinách. Baryonyx (těžký dráp) a Suchomimus (napodobitel krokodýla) pomohou dětem prostřednictvím písně poznat dynamiku, jako hudební vyjadřovací prostředek. Naučí je také uvědomit si a ovlivňovat sílu svého hlasu. Důležité je upozornit děti, aby při zpěvu nikdy nekřičely.

Dinosauři

1. Byl jeden Baryonyx, ten šel na ryby,
vzal si s sebou Suchomima, nic jim nechybí.
Sedí spolu na břehu a ryby chytají.
Chytli první rybičku, vesele zpívají. (další sloku zpíváme vesele)
2. ... Chytli druhou rybičku a tiše zpívají. (další sloku zpíváme tiše)
3. ... Chytli třetí rybičku a napůl zpívají. (další sloku zpíváme hlasitěji)
4. ... Chytli čtvrtou rybičku a nahlas zpívají. (další sloku zpíváme nahlas)
5. ... Chytli pátou rybičku a šeptem zpívají. (další sloku zpíváme šeptem)
6. ... Chytli šestou rybičku a teď se rozdělí.

2.2.2.5 *Příběh z Afriky*

Impuls k napsání tohoto příběhu přišel v době zápisu v naší mateřské škole. Od následujícího září k nám měla nastoupit vietnamská holčička a já cítila potřebu, děti na tuto změnu předpřipravit. Tuto multikulturní tematiku jsem uchopila z pohledu českého

děvčátka žijícího na cizím kontinentu. Pohádkový příběh je napsán tzv. ich – formou, děti se tak mohou lépe ztotožnit s pocity, myšlenkami a trápením děvčátka. Společně s Klárkou si zažijí, jaké je to být jiný a nakonec pochopí, že odlišnosti nemusí být překážkou v kamarádství. Příběh je vhodné dětem číst na pokračování a některé pasáže lze rozehrát pomocí dramatické výchovy. Děti si mohou vyzkoušet, jak by určitou situaci vyřešily samy, jak by se příběh vyvíjel, kdyby se děti skamarádily hned napoprvé, nebo kdyby se nespřátelily vůbec. Nabízí se zde prostor i pro filosofování s dětmi.

Příběh byl situován do Afriky proto, že ve školce aktuálně probíhal tematický celek o exotických zvířatech. Její součástí bylo i divadelní představení Africká pohádka, v němž Emil Holub představoval dětem humornou formou život v Africe.

Příběh z Afriky

Dnes přišel tatínek z práce déle než jindy a docela jsem se na něho zlobila, jenže potom přišla ta úžasná novina. „Klárko, jak by se ti líbilo být na safari každý den?“ zeptal se mě tatínek. „Jéé, narodilo se vám nové žirafátko?“ „Ne, ne, odjíždím do Afriky zkoumat život nosorožců, a jestli to mamince nebude vadit, můžeme jet všichni společně,“ podotknul tatínek. „Mami, mami, pojedem? Že jo, vid', prosím.“ Maminka se usmívala, ale i tak vypadala trochu ustaraně. Vůbec mě to netrápilo, protože jsem už přemýšlela o tom, jak tu novinu povím Míše a Markétce ve školce. „Klárko, ale to nebude jako odjet na dovolenou a vrátit se za pár dní zpátky, tatínek tam bude pracovat trochu déle.“ Maminka má pravdu, co si beze mě počnou ve školce, kdo jim bude kreslit tak pěkné obrázky a vyprávět o zvířátkách jako já? Vůbec mě však v tu chvíli ani nenapadlo, co si v té Africe asi počnu já, bez nich.

Ve školce jsem se rozloučila se všemi a slíbila, že přivezu spoustu fotografií. „Budu vám s maminkou posílat pohledy a po Vánocích nashledanou,“ stačila jsem ještě zavolat z okénka u auta, když jsme odjížděli na letiště. V letadle to bylo prima, letuška se usmívala a před odletem mi dala žvýkačku. „Klárko, teď už se musíme připoutat, protože odlétáme,“ řekla mi maminka. Potom jsme sledovali z okénka zmenšující se lidi, domy, města až jsme vlétli do mraků a kolem dokola nebylo už nic jiného. Zachumlala jsem se pod deku, přitulila se k mamce a spokojeně jsem usnula. Zdál se mi sen o kamarádkách ze školky, letěly do Afriky s námi a byla to velká legrace.

„Už jsme tady, vstávej, budeme vystupovat,“ vzbudila mě maminka a já radostí vyskočila a hrnula se k oknu. Vykoukla jsem ven, ale žádná zvířátka jsem tam neviděla. Taťka se začal smát: „Snad sis nemyslela, že přistaneme s tak velkým letadlem rovnou v divočině?“ Byla jsem trochu zklamaná, že nás čeká ještě další cesta, než budeme konečně na místě. Za chvíli pro nás přijel džípem doktor Muro a odváží nás do přírodní rezervace, kde bude tatínek pracovat. Cesta pěkně ubíhala, auto drncalo, taťka mluvil s panem doktorem, ale nerozuměla jsem jim ani slovo. Projížděli jsme vesničkami a všude vybíhali z domků černoušci a mávali na nás. „Za chvíli tam budeme,“ řekla maminka, „ten domek se zelenou střechou teď bude naše království.“ „Jé, tady je krásně, tati a kdy se půjdeme podívat na zvířátka?“ „Zítra to ještě nepůjde, Klárko, táta tam půjde poprvé a my se spolu podíváme po okolí,“ řekla maminka.

Druhý den nás slunko vytáhlo z postele mnohem dříve než doma v Čechách. Tady v tropech se vždycky rozední najednou a stejně tak přichází i noc. Náš domek sousedí na jedné straně s malou chaloupkou, ve které bydlí stará paní s bílými vlasy a z druhé strany s domkem, podobným tomu našemu. Bydlí v něm černošská rodina s kupou dětí, to budou teď moji kamarádi. Zkusila jsem na ně zavolat přes plot: „Ahoj, můžu si s vámi hrát?“ Děti se na mě dívaly s vykulenýma očima a ani neodpověděly. Pomalu jsem se k nim přiblížila a oni si spolu začali povídat nějakou cizí řečí. Co teď? Vrátila jsem se tedy do domku pro svou panenku a chtěla jsem jí půjčit malé holčičce, která seděla pod stromem a šťourala se klacíkem v louži. Ani se na mě nepodívala, zvedla se a šla si hrát s ostatními dětmi. Tohle jsem nečekala. „Mami, mami oni mi asi nerozumí, proč si se mnou nechtějí hrát?“ „Oni neumí česky, proto si nerozumíte, doktor Muro si s tatínkem také povídal cizím jazykem,“ vysvětlila mi maminka, „pojď, půjdeme se spolu raději někam podívat.“ Pustily jsme se s mamkou úzkou cestičkou, až jsme došly k potoku. Pozorovaly jsme prapodivné rybky a házely kamínky do vody, bylo tu opravdu krásně a já úplně pozapomněla na děti, které si se mnou nechtěly hrát.

Ráno jsem nemohla ani dospat, protože tatínek slíbil, že se dnes pojedeme podívat mezi zvířátka. Znáám jich už ze ZOO spoustu, ale nikde jsem je neviděla žít takhle v přírodě. Trochu jsem se i bála, jenže tatínek říkal, že se nám v autě nemůže nic stát. Zvířata se nás vůbec nebála, byla zvyklá na doktorovo auto. Žirafa nám zvědavě nakukovala do auta, „tati, smím si ji pohladit?“ „Na, zkus jí dát tohle,“ řekl tatínek a podal mi nějaký list. Viděli jsme i lvy a stádo slonů, ale hlavně tatínkovy nosorožce,

díky kterým jsme tady. Bylo veliké horko, ale den v divočině utekl velmi rychle a večer jsem usnula, jako když mě do vody hodí.

Ráno jsem si zase hrála s mamkou před domkem a pokukovala jsem po černošských dětech ze sousedství. Hrály nějakou neznámou hru a já tolik toužila jít za nimi. Bála jsem se však, že mě zase nebudou chtít mezi sebe, protože mi nerozumí. „Klárko, tady máš buchtu a zkus jim nabídnout, určitě se skamarádíte,“ povzbuzovala mě mamka. „Mami, já nevím, mám?“ řekla jsem váhavě, ale přesto jsem šla směrem k jejich hloučku s buchtami na talíři. „Já jsem Klárka, pojd'te si vzít,“ nabízela jsem jim, ale opět jsem neuspěla a vrátila jsem se s pláčem k mamince. „Neplakej,“ utěšovala mě mamka, „je tu spousta jiných dětí, se kterými si můžeš hrát, pojd', koukneme se spolu.“ „Mě se nechce, mami, stejně mi nebudou rozumět a ani já jim, chtěla bych jít raději zase k potůčku,“ prosila jsem, „můžu sama, na chvíli?“ Mamka to nejdřív nechtěla dovolit, ale viděla, jak jsem smutná a nakonec přikývla. „Nechod' až k vodě,“ stačila za mnou ještě zavolat.

Celá uplakaná jsem se vydala stezičkou dolů, poslouchala křik ptáků, zurčení potůčku a šumění stromů. K potoku mi mamka nedovolila jít, sedla jsem si tedy do trávy a trhala zvláštní žluté květinčky. Najednou křik ptáků zesílil a směrem od potůčku vycházel podivný pískot. Moje zvědavost byla silnější než maminčiny zákazy a proto jsem se přeci jen odvážila jít k vodě. Na kameni uprostřed potoka seděla promáčená opička, hlasitě naříkala, třásla se a nevěděla, jak se dostat na pevný břeh. Pustila jsem se do záchranné akce. Potůček sice nebyl hluboký, ale mohla by v něm plavat nějaká nebezpečná ryba, proto jsem se rozhodla, že postavím lávku z větví, aby mohla opička přeběhnout zpátky na zem. „Hurá, povedlo se,“ zajásala jsem, když opička přeběhla po větvích, „zachránila jsem tě.“ Opička se pořád ještě třásla, ale už nebyla tak vyděšená. „Já jsem Kito, děkuji, že jsi mě zachránila,“ ozvalo se. „Cože, ty umíš mluvit?“ nestačila jsem se divit. „Já jsem Klárka a nemůžu si tady najít žádné kamarády.“ „Já jsem kouzelná a všechno vím, za to, že jsi mě zachránila, ti ráda splním tři přání,“ nabídla mi Kito. „Opravdu? Zítra mi bude šest let a přála bych si ...“ „Počkej, zadrž, ať později nelituješ,“ zarazila mě Kito. „Přála bych si,“ pokračovala jsem, „abys přišla zítra k nám oslavit se mnou narozeniny a přinesla mi dárek, třeba nafukovací bazének, abych se mohla koupat, když je potok tak nebezpečný.“ „Jak myslíš, je to tvoje volba a tak se stane,“ slíbila Kito a odběhla do pralesa. Vrátila jsem se domů, mamka se trochu mračila, že jdu dlouho, ale viděla, že mám dobrou náladu a nechtěla mi ji kazit. Večer

jsme spolu ještě upekly dort a já jsem usínala s napětím, jestli Kito svůj slib vyplní. Tropicná noc byla tentokrát opravdu teplá, moskyti naráželi na sítě v oknech a nedali mi dlouho usnout.

Ráno slíbil táta, že se vrátí brzy z práce a po oslavě pojedeme zase pozorovat zvířátka. A opravdu, vrátil se na oběd a slavili jsme moje šesté narozeniny. Dostala jsem kopsu dárků, kromě dortu také panenku, šaty, boty do džungle, zlaté náušnice a sadu sponek. Přišla dokonce i stará paní Berola a darovala mi kožený náramek, který mě má ochránit od zlých duchů. Kito se však ani neukázala a skoro jsem začala věřit tomu, že se mi to snad jen zdálo. „Tak jedem, vyzkoušíš si své nové boty,“ vytrhl mě z přemýšlení taťka. „Co se mračíš? Takové krásné dárky jsi dostala.“ „Ale ne tati, dárky jsou prima. Čekala jsem, že k nám přijde opička, kterou jsem včera potkala v lese.“ „Ty blázínku,“ usmál se nic netušící tatínek a nasedli jsme všichni do auta. Jeli jsme prašnou cestou, dokud nás nezastavilo stádo zeber. Postávaly právě tam, kudy jsme chtěli projet a trvalo dlouho, než nás pustily k další jízdě. Tatínek vyprávěl o jejich životě, ukazoval nám, která zebra čeká mládě, která je už hodně stará a tak. Dokonce mě nechal mluvit vysílačkou s doktorem Muro, ale nerozuměla jsem, co mi odpovídal. Na zpáteční cestu nás vyhnalo zapadající slunko. Vraceli jsme se unavení, trochu připálení od sluníčka a těšili se na večeři. Jaké to však bylo překvapení, když jsme před naším domem spatřili nafukovací bazén plný vody. „Kdo to sem dal?“ divili se naši. „Asi doktor Muro,“ myslel si táta. Vyprávěla jsem jim o kouzelné opičce, ale ani jeden z nich mi nechtěl věřit. Měla jsem velikánskou radost ze svého nového bazénku, škoda jen, že jsem nepotkala Kito. Alespoň jsem tiše zavolala k pralesu: „Děkuji, Kito.“

Další den mě maminka zase pustila na krátkou procházku a já doufala, že objevím Kito někde poblíž potůčku. Ptáčci spokojeně zpívali, ale Kito nikde. Až najednou se ozval varovný signál ptáka Hocco a za malou chvíli přicupitala i moje malá kamarádka. „Ahoj a pssst, nikdo neví, že umím mluvit,“ špitla Kito. „Ahoj, moc děkuji za dárek, budeme si dneska spolu hrát?“ zeptala jsem se. „Nejdřív musíš vyslovit svoje druhé přání a pak uvidíme. Dobře si rozmysli, co si budeš přát tentokrát, máš už jen dvě přání.“ Vyprávěla jsem Kito o dětech ze sousedství, a jak moc bych si s nimi chtěla hrát. „Moje druhé přání je umět jazyk, kterým mluví oni, abychom se spolu domluvili,“ řekla jsem. „Jak si přeješ, tak se stane,“ pronesla Kito a zase zmizela mezi houštinami, ani se nestihla rozloučit. Běžela jsem celá natěšená honem zpátky domů s očekáváním, zda bude druhé kouzlo také fungovat. Hned jsem se hrnula k sousedovic domku, kde si opět

hrálo pět malých černoušků, dvě holčičky a tři kluci. „Ahoj děti, už znám vaši řeč, budeme si spolu hrát?“ zeptala jsem se. Děti se po sobě udiveně dívaly, nechápaly jak je možné, že mi najednou rozumí a odpověděly: „My si s tebou hrát nechceme, nepatříš mezi nás, jdi pryč, my máme kamarádů dost.“ Dala jsem se do pláče, to je konec nadějí, teď už vím, že si se mnou nikdy hrát nebudou a všechno bylo marné. Rozběhla jsem se domů rovnou k mamince do náruče a plakala jsem až do večera. Před spaním jsem si slíbila, že najdu Kito a budu kamarádit už jenom s ní.

Ráno jsem s tatínkem jela do nosorožčí porodnice, právě se narodilo mládě a doktor Muro slíbil, že si ho smím pojmenovat. Musím to promyslet. Po obědě jsme se cachtaly s mamkou v bazénku a to mi zvedlo náladu. Najednou na mě zamávala paní Berola: „Pojď sem, děvenko, vím, co tě trápí, nechtějí si s tebou hrát, vid’?“ „Ano, ale já vůbec nevím proč, vždyť už přeci znám jejich řeč.“ „Ono je to Klárko, všechno úplně jinak.“ „A jak?“ zeptala jsem se. „Ty se mě nebojíš?“ ptala se zase paní Berola. „Ne, proč?“ „Protože mám černou tvář,“ odpověděla. „Tady mají přeci všichni lidé černou tvář, tat’ka mi to říkal už v Čechách.“ „No vidíš, všichni jsou černí, ale ty jsi bílá. Děti od sousedů se tě bojí, protože jsi jiná a proto jsem ti poslala Kito, aby ti pomohla,“ pravila ta moudrá žena. „Ty ji znáš?“ zeptala jsem se. „Znám ji, už co se narodila, její maminka byla také kouzelná a pomohla mi v těžkých chvílích mého života,“ odpověděla Berola. „Mám u Kito schované ještě poslední přání, pomůžeš mi vymyslet, co bych si měla přát?“ poprosila jsem ji. „To musíš vědět sama, děvenko, přemýšlej a určitě na to přijdeš. Tady máš písťalku, až budeš znát své poslední přání, zapíšeš a Kito přijde,“ řekla Berola a lišácky se na mě usmála. „Děkuji za radu i za písťalku a nashledanou,“ zamávala jsem a vyběhla na zahrádku za domem. S dobrou náladou jsem běžela pomáhat mamince s večeří a přemýšlela o svém třetím a posledním přání. Najednou jsem měla ve všem úplně jasno. Je už sice pozdě jít ven, protože každou chvíli padne na džungli černá noc. Musím se smířit s tím, že za Kito půjdu až zítra.

Hned po snídani jsem umluvila maminku, aby mě zas na chvilku pustila samotnou ven. Utíkala jsem z kopce dolů až k místu, kde jsem poprvé potkala Kito. Sedla jsem si do trávy, zapískala na písťalku a netrpělivě vyhlížela malou přítelkyni. Netrvalo dlouho a kohout Hocco svým křikem oznamoval, že se poblíž něco děje. Kito přišla z jiné strany než obvykle a řekla: „Berola ti dala písťalku? Jdeš si pro třetí přání, vid’? Tak povídej.“ „Moje poslední přání je ...,“ z hluboka jsem se nadechla, „aby se všechny děti na celém světě kamarádily bez rozdílu řeči a barvy pleti.“ Kito se usmála a

řekla: „Vidím, že jsi hodně přemýšlela, jak si přeješ, tak se stane. Teď už mě nebudeš potřebovat, vrať mi písťalku, příště pomůže zase někomu jinému.“ „To už se neuvidíme, Kito? To je mi líto, přesto mockrát děkuji za pomoc, nikdy na tebe nezapomenu.“ Kito vzala písťalku a zmizela jako pára nad hrncem. Vrátila jsem se na zahrádku a čekala, co se stane. Zpívala jsem si písničky ze školky a hrála si se svou novou panenkou. Děti od sousedů na zahradě nebyly, asi pomáhaly při obdělávání záhonků se zeleninou. Vzala jsem také konev a šla zalít mamčinu kapustu. „Ahoj,“ zaslechla jsem a otočila se. Za mnou stála nejmladší holčička a podávala mi svou panenku, nebyla hezká jako ta moje, ale určitě ji měla moc ráda. „Jmenuji se Lali, máš krásnou panenku, ta moje už je stará,“ pokračovala Lali v rozhovoru. „Chceš se vykoupat?“ nabídla jsem jí a ona přikývla. Rozzářila jsem se štěstím, „funguje to.“ Dovádění v bazénku z nás udělalo kamarádky. Lali mi vyprávěla o své sestře a bratřech. Jmenují se Chira, Harum, Umbu a Bono. Dověděla jsem se, jak tady žijí a že to nemají vůbec jednoduché. Mezitím se vrátily domů i ostatní děti, podali jsme si vzájemně ruce a zpečetili tak svá nová přátelství. Děti mě naučily hru, kterou jsem je viděla hrávat už předtím, zbytek dne byl pro všechny velká zábava.

„Večeře!“ volala maminka ze dveří a nestačila se divit, že nás vidí všechny pohromadě. Rozloučila jsem se s kamarády a běžela mamce povědět tu novinku. Nevěděla jsem ani kde začít a pletla jsem všechno dohromady. Mamka s tatškou mi stejně nechtěli věřit, ale nejdůležitější bylo, že jsem konečně našla kamarády. Kito, které za všechno vděčím, se vrátila do pralesa, ale já po ní pojmenovala nosorožčí holčičku, která se včera narodila. „To byl krásný den, maminko, pojd', napíšeme dětem ze školky, co se nám tu přihodilo, ty budou koukat.“

Pro zopakování celého příběhu můžeme s dětmi sepsat dopis tak, jak ho asi malá Klárka nadiktovala svojí mamince a doplnit obrázky, doprovázející text.

Závěr:

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala autorským přístupem k tvorbě vzdělávacího programu v Mateřské škole Kozolupy a jeho realizaci ve vzdělávacím procesu. V teoretické části jsem vysvětlila pojem kurikulum, popsala jeho historický vývoj a uvedla okolnosti vedoucí ke vzniku současných kurikulárních dokumentů. Dále jsem se zabývala členěním těchto dokumentů a z nich plynoucích požadavků na současné vzdělávání předškolních dětí. Nejvíce pozornosti jsem věnovala Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání, protože jasně vymezuje kritéria ke vzniku kurikulárních dokumentů na školní úrovni.

V teoretické části jsem se věnovala také definici tvůrčího psaní, členění literárních žánrů pro děti s metodickými a teoretickými poznámkami k jejich výběru, či vlastní tvorbě.

V praktické části jsem krátce přiblížila charakteristiku Školního vzdělávacího programu v Mateřské škole Kozolupy a změny, které tuto novou myšlenku provázely. Následují ukázky z vlastní tvorby směřující k hlavnímu tématu - *Čendo, pojd' si s námi hrát*, ale i k ostatním vzdělávacím tématům, která proběhla v období posledních třech let. Jedná se o krátké básně, rozpočítadla, písně, příběhy a pohybové hry. Ke každé ukázce jsou uvedeny okolnosti k jejímu vzniku, záměry směřující ke vzdělávání dětí, předcházející či navazující činnosti a nápady, jak s nimi pracovat. V jedné z ukázek se zabývám i literárními kompozičními prvky a strukturou příběhu.

Záměrem této bakalářské práce uměleckého typu bylo poukázat na význam kreativity učitelek mateřských škol, nastínit možný přístup k předškolnímu vzdělávání, vzbudit zájem o vlastní tvorbu a nebát se ji použít. Předškolní děti umí ocenit, že jejich učitelka napsala konkrétní text jen pro ně. Tato skutečnost je mnohem více motivuje, což se kladně promítá nejen ve výsledcích vzdělávacího procesu, ale i ve vzájemných vztazích a klimatu ve třídě.

Tato bakalářská práce je určena učitelkám pro práci s předškolními dětmi. Děti nám dávají nahlédnout na svět jejich očima, ukazují nám, že fantazie nemá hranic, motivují nás k hledání nových nápadů a neustálému vzdělávání.

Společnost bude vypadat tak, jak si vychováme naše děti!

Seznam použité a citované literatury:

- BADEGRUBER, Bernd, PIRKL, Friedrich. *Příběhy pomáhají s problémy*. Portál, Praha, 2004. ISBN 80-85282-90-9.
- BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Kvalita, strategie a efektivita v řízení mateřské školy*. Portál, Praha, 2010. ISBN 978-80-7267-221-8.
- DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. Vydavatelství University Palackého, Olomouc, 1992. ISBN 80-7067-098-3.
- DOČEKALOVÁ, Markéta. *Tvůrčí psaní pro každého*. Grada, Praha, 2006. ISBN 978-80-247-1602-2.
- FAUNDEZOVÁ, Anne, MAGGE, Wes, WARRENOVÁ, Celia. *Jak psát příběhy, básně dopisy, projekty, reportáže, e-maily... a další*. Perfekt, Bratislava, 2010. ISBN 978-80-8046-472-1.
- GEBHARTOVÁ, VLADIMÍRA. *Literatura pro děti*. SPN, Praha, 1987.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. VÚP, Praha, 2005.
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana, PUPALA, Branislav (eds.). *Předškolní a primární pedagogika*. Portál, Praha, 2001. ISBN 80-7178-585-7.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Grada, Praha, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KUDĚLKA, Viktor. *Malý labyrint literatury*. Albatros, Praha, 1982.
- LIŠKOVÁ, Marie. *Rámcově vzdělávací program MŠ a hudební výchova*. Montanex, Ostrava – Mariánské Hory, 2007. ISBN 80-7225-220-8.
- OPRAVILOVÁ, Eva, GEBHARTOVÁ, Vladimíra. *Jaro v mateřské škole*. Portál, Praha, 1998. ISBN 80-7178-210-6.
- SVOBODOVÁ, Eva, ŠMELOVÁ, Eva, ŠVEJDOVÁ, Hana, VÁCHOVÁ, Alena. *Vzdělávání v mateřské škole. Školní a třídní vzdělávací program*. Portál, Praha, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

Seznam příloh:

Obrázková příloha č. 1 – Mateřská škola Kozolupy

Obrázková příloha č. 2 – Čenda je náš kamarád

Obrázková příloha č. 3 – S Čendou je nám dobře

Obrázková příloha č. 4 – Čenda v novém kabátě

Obrázková příloha č. 5 – Výzdoba třídy

Obrázková příloha č. 6 – Výzdoba šatny

Přílohy:

Obrázková příloha č. 1 – Mateřská škola Kozolupy

Obrázková příloha č. 2 – Čenda je náš kamarád

Obrázková příloha č. 3 – S Čendou je nám dobře

Obrázková příloha č. 4 – Čenda v novém kabátě

Obrázková příloha č. 5 – Výzdoba třídy

Obrázková příloha č. 6 – Výzdoba šatny

